

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE ÇEVRE DAVRANIŞ TUTUMU İLE YABANCILAŞMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayşenur BOLAT

**Samsun
Temmuz-2019**

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE ÇEVRE DAVRANIŞ TUTUMU İLE YABANCILAŞMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayşenur BOLAT

Danışman
Dr. Öğretim. Üyesi Serap GÜLEÇ

Samsun
Temmuz-2019

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ayşenur Bolat tarafından Dr. Öğr. Üyesi Serap Güleç danışmanlığında hazırlanan “Hemşirelik Öğrencilerinde Çevre Davranış Tutumunun Yabancılaşma Üzerine Etkisi” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından 04.07.2019 tarihinde yapılan sınav ile Hemşirelik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Nurgül KARAKURT
Atatürk Üniversite

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Serap GÜLEÇ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Oya SEVCAN ORAK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ONAY

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

.... / /.....

Prof. Dr. Ahmet UZUN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmamın tamamlanmasında öncelikle büyük yardım ve desteğini gördüğüm Danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Serap GÜLEÇ'e teşekkürü bir borç bilirim. Öğrencilik hayatım boyunca, her zaman ve her durumda yanımda olup bana destek veren, bugünlere gelmemde büyük emek ve çaba sarf eden aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE ÇEVRE DAVRANIŞ TUTUMU İLE YABANCILAŞMA ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Amaç: Bu araştırma hemşirelik bölümü öğrencilerinde çevre davranış tutumunun yabancılaşma üzerine etkisini incelemek üzere yapılmıştır.

Materyal ve Metod: Araştırma, 2018-2019 öğretim yılında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde okuyan 403 hemşire adayı ile yürütülmüştür. Araştırma verileri “Kişisel Bilgi Formu”, “Çevresel Tutum Ölçeği” ve “Okula Yabancılaşma Ölçeği” ile toplanmıştır. “Çevresel Tutum Ölçeği” güvenilirliği 0,82 olarak tespit edilmiş “Okula Yabancılaşma Ölçeği” Ölçek güvenilirliği 0,80 olarak hesaplanmıştır. “Çevresel düşünce” alt ölçeklerinden ve “Yabancılaşma” alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Çevresel Ölçek ve Yabancılaşma ölçeği, 5’erli likert tipte olup toplam 20’şer maddeden oluşmaktadır. Verilerin istatistiksel değerlendirmesinde varyans analizi ve ikili karşılaştırmalarda bağımsız t-testi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Sonuç olarak, yabancılaşma alt boyutu olan güçsüzlük ile çevre alt boyutları “Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri”, “Çevreye Duyarlı Tüketici”, “Doğa İle İlgili Boş Zaman Aktiviteleri” ve “Geri Dönüşüm Çabaları” arasında pozitif yönlü önemli ($p<0.05$) korelasyon bulunmuş; Kuralsızlık ile “Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri” ve “Çevreye Duyarlı Tüketici” arasında pozitif yönlü Korelasyon ($p<0.05$) bulunmuş; Soyutlanmış ile “Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri” arasında pozitif yönlü korelasyon ($p<0.05$) bulunurken “Çevre Eylemciliği” ile negatif yönlü korelasyon bulunurken, Anlamsızlık ile “Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri” arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

Sonuç: Yabancılaşma düzeyinin azaltılması ve çevresel tutumun artırılması için, çevre ile ilgili kulüp, dernek gibi oluşumların desteklenmesi öğrencilerin bu oluşumlara katılımı desteklenmelidir. Yabancılaşmanın yıllara bağlı olarak azalacağı göz ardı edilmemeli ancak sosyalleşme ile desteklenmesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Tutum; Çevresel davranış; Hemşirelik bölümü; Yabancılaşma

Ayşenur BOLAT, Yüksek Lisans Tezi

Ondokuz Mayıs Üniversitesi – Samsun, Temmuz– 2019

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ENVIRONMENTAL BEHAVIOR AND ALIENATION IN NURSING STUDENTS

Aim: This research conducted to investigate the effect of environmental behaviour on alienation.

Material and Methods: This research is conducted on 403 nurse candidates studying in Faculty of Health of OMU during 2018-2019. All data collected with “Personal Information Form”, Environment Behaviour Scale”, “Alienation from School”. Reliability scale of “Environment Behaviour Scale” is 0,82 and “Alienation from School” is 0,80. “Environment behaviour” consist of subcoefficients and “Alienation” sub-coefficients. Environment coefficient and Alienation coefficient consist of group of 5 likert type and total 20 item. The data analysed with ANOVA and independent t-test for dual comparison.

Results: Important positive correlation ($p<0.05$) between “Weakness” and Environment subcoefficients “Persons Economic Benefit of source conservation activities”, “Environmentally-conscious consumers”, “Nature and leisure activities”, “Recycling Efforts”. Anomy is correlated with “Persons Economic Benefit of source conservation activities” and “Environmentally-conscious consumers” ($p<0.05$). Isolation is positively correlated with “Persons Economic Benefit of source conservation activities” ($p<0.05$) but negatively correlated with “Environmentally activism and “Persons Economic Benefit of source conservation activities” positively correlated with meaninglessness.

Conclusion: Club, society-like organisations and participation should be provided to decrease the alienisation and increase the environmental behaviour. Decrease in the alienisation across the years shouldn't be denied but supported with socialisation.

Keywords: Behaviour; Environmental Behaviour; Nurse Department; Alienisation

Ayşenur BOLAT, Master Thesis
Ondokuz Mayıs University– Samsun, July – 2019

SİMGELER VE KISALTMALAR

KEYOKKA: Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri

ÇDT: Çevreye Duyarlı Tüketici

DİBZA: Doğa İle İlgili Boş Zaman Aktiviteleri

GDC: Geri Dönüşüm Çabaları

SV: Sorumlu Vatandaşlık

ÇE: Çevre Eylemciliği

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problemin Tanımı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Soruları.....	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1 Çevresel Davranış	5
2.2 Çevre Davranış Tutumu Geliştirme ve Hemşirelik.....	5
2.3 Yabancılaşma davranışı	8
2.4 Yabancılaşma ve Hemşirelik.....	9
3. MATERYAL VE METOT	11
3.1. Araştırmanın Şekli	11
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman.....	11
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	11
3.3.1 Araştırma Dahil Edilme Koşulları.....	11
3.4. Araştırmanın Değişkenleri	11
3.5. Veri Toplama Yöntemi	12
3.6. Veri Toplama Araçları	12
3. 6. 1.Kişisel Bilgi Formu	12
3. 6. 2. Çevresel Davranış Ölçeği	12
3. 6. 3. Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği.....	13
3. 7. İstatistiksel Değerlendirme.....	14
3.8. Araştırmanın Etik Boyutu	15
3.9. Araştırmanın Sınırları ve Zorlukları.....	15
4. BULGULAR	16
5. TARTIŞMA.....	25
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	33
KAYNAKLAR	36
EKLER	43
ÖZGEÇMİŞ	48

1. GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı ve Önemi

Çevre insanın dışındaki her şeydir; çevredeki varlıklar, bu varlıklar arasındaki etkileşimli ilişkiler ve bu ilişkilerin sürdürülebilirlik gücüdür (Algül, 2004). Günümüzde bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişimlere bağlı olarak küresel bir değişim yaşandığı bir gerçektir. İnsanların çeşitli faaliyetleri sonucu havada, suda ve toprakta oluşan olumsuz gelişmelerle ekolojik dengenin bozulması ve aynı faaliyetler sonucu ortaya çıkan koku, gürültü ve atıkların çevrede meydana getirdiği istenmeyen oluşumlara ise “çevre kirliliği” denir (Algül, 2004). Bu değişim ve gelişim insan ile doğa arasında bir güç mücadelesi yaşanmasına ve sonunda insanın kendi türüne bile zarar verebilecek olan çevre sorunlarına neden olmaktadır. Bu problemlerin nedeni küreselleşme, bilim ve teknolojik gelişmeler, artan nüfus ve buna bağlı artan ihtiyaçlar ve sanayileşme olarak tanımlanmaktadır. Watson ve Halse (2005)’e göre ise dünyanın yüz yüze olduğu bu önemli sorunun en büyük etkeni insandır ve insanoğlu; küresel ısınma, yağmur ormanlarının tahrip edilmesi, ozon tabakasının zarar görmesi ve biyolojik çeşitliliğin tehdit altında olması gibi konularda etkisini göstermektedir. Çevre, sağlık ve insan etkileşimine bakıldığında; insanoğlunun yapmış olduğu çevre kirliliği sonucu çevre dengesi bozulmakta ve dolaylı ya da doğrudan insan sağlığı tehdit altına girmektedir (Watson, 2005). Tarihe baktığımızda, ölümlere yol açan birçok hastalık artık yok edilmiş ya da ölümcül etkileri azaltılmış olmasına rağmen günümüzde yeni çevresel koşullara bağlı olarak AIDS, kıyam Kongo kanamalı ateşi, domuz gribi, kuş gribi gibi yeni bulaşıcı hastalıklar ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yine çevresel etkilere bağlı olarak solunum ve sindirim sistemi hastalıkları, kanser, cilt hastalıkları gibi sağlığı tehdit eden sorunlarla karşı karşıya gelmiş bulunmaktayız (Güler ve Acar Vaizoğlu, 2012). Bu saydıklarımız sağlığı tehdit eden birçok unsurdan sadece birkaçını oluşturmaktadır. Bu noktada asıl şey çevre kirliliği sonucu ortaya çıkan problemlerle mücadele etmekten öte çevreyi korumak olmalıdır. Küresel bir sorun olan bu çevre sorunuyla mücadele edebilmek için tüm dünya ülkeleri geçmişten günümüze kadar çeşitli konferanslar ve zirveler yaparak önlem almaya çalışmışlardır. Bu çerçevede 1972 yılında Birleşmiş Milletler (BM) çevre programı kurulmuş (UNEP) ve yaptıkları çeşitli toplantı ve çalışmalarla çevre sorunlarını dünya gündemine getirmeyi başarmışlardır. Bu kuruluşun dışında çevre sorunlarını çeşitli boyutlarıyla ele alan farklı toplantılar da

yapılmış önlem protokolleri oluşturulmuştur. Bunlardan bazıları CITES 1973; Akdeniz Hareket Planı 1975; Viyana Kongresi 1985; Cartagena Protokolü 2000; Sürdürülebilir Kalkınma Toplantısı 2002 ve Kyoto Protokolü,1997'dür (İncekara ve Tuna, 2010).

Profesyonel hemşirelik uygulamasındaki temel kavramlardan biri çevredir. Çevre, insanı etkileyen ve saran tüm durumları, etkileri, olayları içine almaktadır (Chitty, 1997). Biyo-psiko-sosyo-kültürel bir varlık olarak tanımlanan insan, biyolojik, fiziksel ve sosyal bir çevre içinde, bu ortamlardaki çeşitli etmenlerin karşılıklı etkileşimi sonucu gelişerek varlığını sürdürmektedir (Velioğlu, 1999). Çevre, prematüre bir bebeğin küvezi kadar küçük, evren kadar da büyük olabilir. Çevreyi kapsayan şey tamamen insan deneyimlerinden oluşan sosyal ve kültürel davranışlardır. Çevre iyi bireyler ve dengeler ile korunmalı ve ona zarar verilmemelidir (Chitty, 1997). Çevre, pek çok literatürde farklı şekilde tanımlanmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir; Çevre; bir organizmanın var olduğu ortam ya da koşullar olarak ifade edilmektedir. Bu çevre doğal fiziksel öğeleri, ayrıca organizmanın etkileştiği insan ürünü olan koşulları içermektedir (İnanç, 1994). Çevre; organizmanın ilişkide bulunduğu alan olarak da ele alınmıştır. Yine bazı bilim adamları; çevreyi fiziksel varlığın dışında bulunan tüm canlı, cansız varlıkları ve olayları içeren bir alan olarak da tanımlanmıştır (Velioğlu, 1999). Gerçekte çevre; insanın duyu organları ve sinir sistemi ile algıladığı dinamik bir ortamdır (Velioğlu, 1999; Sabuncu, 1993).

Florence Nightingale'in temel kavramı çevre üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak Nightingale psikolojik ya da sosyal çevreden çok fiziksel çevrenin önemi üzerinde durmuştur. Bunun nedeni olarak da Nightingale'in yaşadığı dönemdeki savaş sonrası içinde bulunulan koşullar gösterilebilir (Ünsal, 2017). O çevreyi, tüm dış koşullar olarak ele almıştır. Örneğin; çevre kavramı hastanın yiyecek ve içeceklerinden, hemşirenin hasta ile sözel olan ve olmayan etkileşimine dek her şeyi kapsamaktadır (Ünsal, 2017). Nightingale çevre kavramı kapsamında fizik çevrenin yanı sıra psikolojik ve sosyal çevreye de yer vermiştir (Biol 2002, Velioğlu 1999, Sabuncu 1993). Nightingale yazılarında havalandırma, temiz hava ve su, temizlik ve sıcaklığın sağlanması ile organizmanın doğal yenileme sürecinin aksamadan devam edeceğini belirtmiştir (Velioğlu, 1999). Nightingale'e göre; fiziksel çevredeki faktörlerden herhangi birisi diğerini etkilemektedir. O hasta odasının uygun ısıda, sessiz, kokusuz, temiz, aydınlık olması gerektiğini ileri sürmüştür. Nightingale olumsuz bir çevrede bulunan fiziksel

stresörlerin hastanın emosyonel durumunu olumsuz yönde etkileyeceğini kabul etmiştir(George, 1990).

Yabancılaşma kavramı köken olarak, Latince ad olan “alienatio” ve fiil olan “alienarer” kelimelerinden türetilmiştir. Kelime kullanımında farklı iki anlam göstermektedir. İlk kullanımda, konsept bir şeyin mülkiyetini bir başkasına bırakmak; ikinci kullanımda, iki element arasındaki çözünme veya ayrılımdır (Kanungo, 1992). Latince yabancılaşmanın iki farklı anlamı olmasına rağmen, bu kavramın farklı alanlarda kullanıldığı bilinmektedir. Sosyoloji alanında, disiunctio-aversatio, diğer insanlardan, evden, Allah'tan ayrılmak demektir. Kelime daha sonra Fransızca'daki ‘alene’, İspanyolca'daki ‘alienado’, İngilizce'deki ‘alienist’ sözcükleri biçiminde varlığını sürdürmüştür (Coşturoğlu, 1999). Bu kullanımlarında daha çok akıl hastalarını tanımlarken kullanılmış ve kendinden kopmuş insanı tarif etmiştir.

Davranış beraberinde, öz-yeterlik beklentisi ve inancı, akademik öz-yeterlik, vb. kavramları gündeme getirmektedir. Bandura (1994), Öz-yeterlik inancı konusunda bireyin performansı belirli bir seviyede olması için etkinliği organize edip, başarılı şekilde yapma inancı olarak tanımlar. Böylelikle algılanan öz-yeterlik akademik anlamda öğrencinin kendi başına akademik bir işi tamamlayabilmesi için duyduğu inancı (Zimmerman, 1995; Solberg, 1993) anlatır. Araştırmacılar tarafından bu bağlamda çeşitli akademik çalışmalar yürütülmüştür. Diğer bir deyişle öğrencilerin akademik anlamda başarılarının tahminlenmesinde önemli değişkenlerden birini oluşturmaktadır (House 1992; Wood ve Locke 1987; Elias ve Loomis 2002; Yılmaz, Gürçay ve Ekici, 2007; Joët, Usher ve Bressoux, 2011; Yurt, 2014). Bahsi geçen bu önlemlerin yeteri düzeyde alınmaması, öğrenciler arasında, eğitim sürecine ilişkin dayanma kapasitesinin azalmasının yanında okula yabancılaşma gibi günümüzde önemli bir olgunun da ortaya çıkmasına sebep olduğu ön görülebilir.

Üniversitelerde öğrencilerin öğrenme durumu, öğrenmeye karşı ilgisinin azalması, öğrenmeyle ilgili süreçlerden uzaklaşması, eğitimin onlar için daha sıkıcı bir etkinlik haline gelmesi yabancılaşma sorununa bağlı olarak okulu bırakması, okula bağlılığın yitilmesiyle sonuçlanır. Bu bağlılığın yitilmesi, istenmeyen bir davranış olarak tüm dünyada önemli bir sorunu oluşturur (Finn ve Voelkl, 1993).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma hemşirelik bölümü öğrencilerinde çevre davranış tutumunun yabancılaşma üzerine etkisini incelemek üzerine yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın Soruları

1. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin kişisel bilgilerinin, çevre davranış tutumuna etkisi var mı?
2. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin kişisel bilgilerinin, yabancılaşma düzeyi üzerine etkisi var mı?
3. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin, çevre davranış tutumunun yabancılaşma üzerine etkisi var mı?

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Çevresel Davranış

Yüzyıllardır kendiliğinden işlevini sürdüren çevre dengesi artık bu işlevi göremeyecek şekilde bozulmaya yüz tutmuştur (Kaya, Akıllı, Sezek, 2009). Sağlıklı bir toplumun temel koşulu, güvenli insan ilişkileri ve gelir dağılımında eşitliğin yanında doğal, kültürel ve estetik çevrenin korunması ile mümkündür (Altın, Bacanlı, Yıldız, 2002).

Sanayi devriminden bu yana bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler günümüzde birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Yaşam standartlarını arttırmaya yönelik bu gelişmeler doğayı, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından yoksun bırakacak şekilde etkilemektedir. Bu da bireylerin yaşam alanları olan ekosistemlerinde birçok faktörün değişmesine hatta canlılığın sona ermesine sebep olacak faktörlerin doğmasına neden olmaktadır.

Çevre problemlerinin çözümü sadece teknoloji veya yasalarla değil, bireysel davranışların değişmesi ile olasıdır (Kaya, 2009). Çevreye yönelik tutum ise; Erten (2005)'e göre çevre sorunlarından kaynaklanan korkular, kızgınlıklar, huzursuzluklar, değer yargıları ve çevre sorunlarının çözümüne hazır bulunuşluk gibi kişilerin çevreye yararlı davranışlara olan olumlu veya olumsuz tavır ve düşüncelerinin hepsidir (Erten 2005). İnsanlarda çevre duyarlılığının geliştirilerek, çevreye karşı sorumlu davranışların oluşturulması bireylere verilecek çevre eğitimi ile mümkündür (Ek, 2009; Gürbüz, 2007).

2.2 Çevre Davranış Tutumu Geliştirme ve Hemşirelik

İlköğretim ile başlayan çevre eğitimi, ortaöğretim ile şekillenir ve üniversite ile son şeklini alır (Kaya, 2009). Çevre eğitiminin temel amacı çevre ile ilgili temel bilgiler vererek, bireylerde çevreye karşı olumlu tutum ve davranış değişikliği oluşturmaktır. Bu hedefin gerçekleştirilmesinde özellikle toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesinde önemli rolü olan hemşirelere büyük görevler düşmektedir (Gürbüz ve Kışoğlu, 2007). Bu da eğitimi sırasında bu konuda gerekli bilgiyi almış donanımlı hemşirelerle mümkündür. Eğitimde olumlu tutumlar ve davranış geliştirme amacına ilişkin çeşitli çevresel tutum ölçekleri geliştirilmekte, bu

ölçekler uygulanarak çeşitli görüş, yorum ve sonuçlar sunulmaktadır. Kaynaklara bakıldığında çok sayıda çevresel tutum ölçeklerine rastlanmaktadır.

İnsanoğlu artan nüfusla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla doğayı hızlı bir şekilde tahrip etmektedir (Şenyurt, 2011). Bu tahribat sonucunda da çevre ve çevre koşullarının olumsuz yönde değişimi kaçınılmaz olmaktadır. Günümüzde değişen çevre koşulları ve çevre sorunlarıyla başa çıkmak için ülkeler bütçelerinin bir kısmını bu problemleri çözmek için ayırmaktadırlar. Fakat bu çözümün en kolay yolunun çevre eğitimi programları ile çevre bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesinden geçtiği bilinmektedir (Erol ve Gezer, 2006). Çevre eğitimin temel amacı, bireyin çevresini bir bütün olarak kavraması, çevreyle etkileşiminde eleştirici bir bakış geliştirmesi, çevre ile ilgili konularda duyarlı, bilinçli, girişken bir “eko-yurttaş”, gezegenine sahip çıkan “dünya vatandaşı” olarak yetişmesidir (Atasoy ve Ertürk, 2008). Çevre eğitimi, bir yandan ekolojik bilgileri aktarırken diğer yandan da bireylerde çevreye yönelik tutumlarının gelişmesini ve bu tutumların davranışa dönüşmesini sağlar (Erten, 2004). Farklı ülkelerde uygulanmakta olan çevre eğitiminin öncelikli amacı bireyde olumlu tutum ve davranış kazandırmaktır. Tutumlar hem duygulara, bilgilere ve düşünceye dayalı, hem de bireysel, toplumsal değerlere ve inançlara bağlı olarak gelişirler ve insandan insana farklılık göstermektedir. Bir bireyin tutumu onun ne düşündüğü, neye inandığı, ne hissettiği ve nasıl hareket ettiğinin bileşimidir (Kahyaoğlu, Daban ve Yangın, 2008). Türkiye’de örgün eğitim çerçevesinde, çevre eğitimine özel bir müfredat bulunmamakla birlikte, çevre ile ilgili temel bilgiler ilköğretim ve lise eğitim programlarının içinde yer alan farklı dersler kapsamında verilmektedir. Yükseköğretime ilişkin olarak da, ulusal olarak benimsenmiş ya da uygulanan belirli bir çevre eğitimi politikası bulunmamaktadır. Üniversiteler, ders programlarını ve içeriklerini kendi kurumsal yapıları içerisinde çözümlenmektedirler. Bu nedenle yükseköğretimde, çevre ile ilgili konularda, ulusal ölçekte standart bir eğitim altyapısından ya da uygulamasından bahsetmek olanaklı değildir (Oğuz, 2011). Farklı öğrenim düzeylerindeki öğrencilerin çevresel ilgi, tutum, duyarlılık ve farkındalık düzeylerinin incelendiği ülkemizde çevre sorunlarının çokluğuna rağmen, bu konuda yapılan araştırmalar sınırlıdır (Şenyurt, 2011). Yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara göre; yeterli çevre bilincine sahip bireyler yetiştirmenin

temelinde, bireylere çevreye yönelik olumlu tutumların kazandırmak ile olabileceği yatmaktadır. Ayrıca bu çalışmalarda, çevre eğitiminin etkili verilememesinin çevrenin korunması ve çevre sorunlarının çözülmesinde gerekli olan adımların atılmasını engellediğini ortaya koymuştur (Aydın ve Kaya, 2010). Bireylerin çevreye yönelik davranışlarının, bireyin çevre duyarlılığının yansıması olduğu söylenebilir (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003). Bu bağlamda çevre sorunlarını kontrol edecek, denetleyecek, yönetecek kişilerin eğitilmesi gereklidir. Yücel ve Morgil (1998)'e göre ancak duyarlı ve bilinçli öğretmenler çevre konusunda öğrencilere olumlu bilgiler aktarabilirler.

Çevre sorunları insan hayatını doğrudan ya da dolaylı olarak olumsuz yönde etkileyen sorunlar olarak tanımlanabilmektedir. İnsan sağlığı açısından değerlendirildiğinde çevre sorunlarından kaynaklanan pek çok rahatsızlık mevcuttur. Oruamabo (2005)'nin da belirttiği gibi özellikle gelişmekte olan ülkelerde çocuk hastalıkları ve ölüm sebeplerinin başında sıtma, kronik solunum enfeksiyonları ve ishal ilk üç sırada yer almaktadır. Bu üç hastalığın da ortak sebepleri arasında kirli hava ve sular gibi sağlıklı çevre koşulları bulunmaktadır. Çevre sorunlarının nedenlerini, insanların yaşam biçimleri, sahip oldukları değer yargıları ve tutumlar oluşturmaktadır (Gökçe, 2007). Genç nesil bugünkü çevre sorunlarının sorumluları olmamakla birlikte, bu çevre sorunlarından en çok etkilenecek ve bu nedenle de bu konuda en fazla bilgi, bilinç ve duyarlılık kazandırılması gereken kesimdir (Erol, 2005).

İnsan ve çevre arasındaki etkileşimin vazgeçilmez nitelikte oluşu, çevre kavramının günümüzde kazandığı boyutlar, çevrenin ulusal düzeyde olduğu kadar uluslararası düzeyde de yeni yaklaşımlarla ele alınması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusunda geliştirilen çabaların amacı, insanların daha sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamasıdır. Çünkü çevreye zarar veren de, çevreyi koruyan ve geliştiren de insandır. Çağdaş çevre bilinci, sağlıklı bir çevrede yaşamayı insanların temel haklarından biri olarak kabul etmektedir. Çevre eğitimi, tüm dünyanın gündeminde olan çevre sorunlarının ortaya çıkardığı bireysel ve toplumsal bir ihtiyaç haline gelmiştir. Çevre eğitiminin amacı toplumun tüm kesimlerini çevre konusunda bilinçlendirmek, bilgilendirmek, olumlu ve kalıcı davranış değişikliklerini kazandırmak ve bireylerin aktif katılımlarını

sağlamaktır. Bu nedenle, çevre ile ilgili konularda aktif katılım sağlayacak, olumsuzluklara karşı tepki oluşturacak, bireysel çıkarların toplumsal çıkarlardan ayrı düşünülmemeyeceği gerçeğini kavratacak bir eğitim yöntemi ve halkın katılımını amaçlayan eğitim sistemi, kitlelerin düşünme ve karar verme gücünü de geliştirecektir. Çevre eğitimi, yalnız bilgi vermek ve sorumluluk hissi oluşturmakla kalmamalı, insan davranışına da etki yapmalıdır (Aydın ve Kaya, 2010).

2.3 Yabancılaşma davranışı

Yabancılaşma toplumdaki yabancılaşma, kendine yabancılaşma ve işe yabancılaşma kavramları olarak ortaya çıkmaktadır. Marx, hem yabancılaşma fenomenini hem de diğer sosyal öğelerden ayrılan ve alana önemli bir katkı yapan kendine özgü niteliklerini tanımlamaktadır. Marx, sosyo-ekonomik teorilerde yabancılaşmayı, sanayileşmiş toplumun kitlesel üretimi sonucu bir tür sosyal hastalık olarak tanımlamıştır (Marx, 1993). Yabancılaşma tanımlarının ortak özelliği, bir anlayış ve algı farklılaşmasının ortaya çıkması, kayıtsızlığın varlığı, dış özellikler ve yeteneklere duyarsızlıktır. Yabancılaşma hem bireysel hem de kitlesel ise, kendinden yabancılaşma, benliğin genel kabulü, benliğin özünden yabancılaşmış olduğu anlamına gelmektedir. Bu yabancılaşma görüşüne göre, kontrol edilemez içgüdüler, tutkular ve yerleşik alışkanlıklar nedeniyle insanın kendine, gerçek özüne yabancı olduğu gerçeği yatmaktadır.

Kökenini gelenekler, ahlak ve hukuktan alan kurallar, sosyal düzende normal olan tutum ve davranış boyutlarıdır (Kılıç 1999). Topluluk dışındaki bir elbise yasalara aykırı olmayabilir. Ancak hiçbir şey giymemek yasal bir suçtur (Schmallegger, 2002). Sapma hakkında fikir ortaya koyan kuramcılar, toplumda çoğulcu değerler sisteminin olduğunu öne sürmektedir. Bu teorilerdeki sapma tanımına uygun olarak, bir kişinin sapma durumunda olması için ait olduğu gruptan farklı değerlere göre hareket etmesi ve grubun tanımlaması gerekmektedir (Worsley, 1972). Bu önlem, sosyal sapma davranışının belirlenmesinde esastır.

Marx yabancılaşmayı toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak değerlendirmiştir (Mraovic, 2005). Sanayi devrimi ile başlayan teknolojik ve bilimsel gelişmeler, toplumsal ve kültürel alanda değer yargılarının değişmesine, çalışanlar arasında yabancılaşma olgusunun yaşanmasına neden olmaktadır. İşe yabancılaşmanın birey üzerinde bıraktığı izleri inceleyen çalışmalarda; bireyin iş

hayatından ve özel hayatından doyum almadığı, kendinden ve değer yargılarından uzaklaştığı, motivasyonunda düşmeler olduğu, işten kaçtığı, iş ve iş arkadaşlarına karşı ilgisinin azaldığı, işten soğuduğu, kurumundan uzaklaştığı, verimliliğinin azaldığı gözlemlenmiştir (Kanungo, 1992).

2.4 Yabancılaşma ve Hemşirelik

Yabancılaşmanın etkili olduğu faktörleri inceleyen araştırmalarda, çalışma ortamı, işin özellikleri, rol belirsizliği, kişiye kurum tarafından değer verilmemesi, bireyin kendisiyle kalamadığı ve işin ilerlemesine özgürce katkıda bulunamadığı iş çevresi gibi etkenler ön plana çıkmaktadır (Pugh ve Zhao, 2003; Banai, 2004; Cheung, 2005; Özbek, 2011; Karahan ve Ünsar, 2011). Buna karşın eğitim seviyesinin artması, iş doyumunu, çalışanı desteleyen yönetici, örgütsel bağlılık ise işe yabancılaşmayı azaltan faktörler olarak gösterilmektedir (Mahmud, 1993; Agarwal, 1993; Hirschfeld, 2002; Banai ve Reisel, 2007). Olumlu iş ortamında çalışan ve yönetim tarafından desteklenen hemşirelerin işlerine daha bağlı oldukları, olumsuz iş ortamında çalışan ve yönetim tarafından desteklenmeyen hemşirelerin işe yabancılaştıkları bildirilmektedir (Oruç, 2004; Çetin, 2008; Usta, 2009).

Yabancılaşmanın birçok meslek örgütünde olduğu gibi hemşirelik mesleği üzerinde de etkileri görülebilmektedir (Oruç, 2004; Çetin, 2008). Hemşirelerin iş çevresi, çalıştıkları ortamda gerginliğe neden olan birçok faktörden dolayı başka iş çevrelerinden ayırt edilmektedir. Hemşireler, yasa ve yönetmeliklerin verimli şekilde yürütülmemesi ve yeterli olmaması, misyon tanımlarının net olmaması, görev belirsizlikleri, çalışma ortamında görev karmaşası, ağır iş yükü, nöbet usulü çalışma, malzeme yetersizliği, yetmeyen zaman ve işgücü nedeniyle hastaya tam bakım uygulayamama, hastaya yapılacak bakım ve tedavinin yarıda bırakılarak farklı bireylerce uygulanmasından dolayı iş devrinin çoğalması, kişisel karar verme ve yeni önermelerde bulunamama, yaptığı işten zevk alamama, sürekli gergin olma, sıkça kendini tükenmiş hissetme, hastalıklarından dolayı gergin olan hasta bireylere ve ailelerine bakım öğretme vb. iş şartlarının getirdiği yük ve sorumlulukla karşılaşmaktadırlar (Oruç, 2004; Çetin, 2008; Gök, 2008).

Hemşirelerin iş çevrelerinden kaynaklanan etmenlerin yanı sıra farklı eğitim almış diğer hemşirelerle aynı kadroda çalışması, hemşirelik hizmetlerinin iyi örgütlenmiş olmaması, yetersiz insan gücünün olması ve hemşirelerin diğer

disiplinler tarafından yeteri kadar desteklenmemesi, karar süreçlerine gerektiğince katılamama, işin tekdüze olması, mesleği severek değil zorunluluktan dolayı yapma, kişisel karar verme ve önermelerde bulunamama, aldıkları ücretten memnun olmama, sıkça kendilerini tükenmiş hissetme hemşirelik mesleğinde yabancılaşmanın nedenleri olarak değerlendirilmektedir (Oruç, 2004; Gök, 2008; Sürer, 2009; Duygulu ve Korkmaz, 2008).

Çağdaş eğitimde öğrencileri sosyal hayata hazırlayan birtakım bilgi kalıplarını, beceri ve tutumların öğretilmesi sorumluluğunu üstlenen sosyal bir kurum olma özelliği taşıyan (Tezcan,1998) okul, öğrenciye yaşam içerisinde kendini gerçekleştirme, kişisel amaçlarıyla sosyal dünyasını bütünleştirerek doyum sağlayabilme imkânı sağlarken aynı zamanda öğrenciye kendinde var olan becerilerini geliştirme ve bağımsız düşünebilme becerisini geliştirmesi konusunda da yardım eden en temel kurumdur (Yavuzer, 1998). Okul ortamının bu imkânı sağlamada yetersiz kalması öğrencinin okula karşı yabancılaşma yaşamasını doğurabilecektir. Yabancılaşarak eğitim sürecinden kopan ya da yeterince yararlanamayan çocuklar ve gençler giderek yalnızlaşmakta ve depresyona kadar varan ağır tablolarla karşımıza çıkabileceklerdir (Izgar, 2013).

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de eğitimin en önemli problemlerinden biri okula yabancılaşma ve bunun sonucunda ortaya çıkan okul terk durumudur (Finn ve Voelkl, 1993; Eryılmaz ve Burgaz, 2011). Öğrencilerin okula ve okulda yapılan etkinliklere karşı olumsuz bir tutum geliştirmelerini ifade eden yabancılaşma durumu eğitim örgütlerinde örgütsel amaçların gerçekleştirilmesini önemli ölçüde engellemektedir (Katıtaş, 2012).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Şekli

Araştırma ilişki arayan tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma Ondokuz Mayıs Üniversitesi 2018-2019 öğretim yılı içerisinde 403 Hemşirelik bölümü öğrencisine yapılan anketler ile yürütülmüştür.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören Hemşirelik bölümünde bulunan 403 öğrenci ile oluşturulmuştur. Araştırmada herhangi bir örneklem seçim yöntemi kullanılmadan söz konusu bölümde öğrenim gören ve araştırmanın verilerinin toplandığı tarihlerde okulda bulunan araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden hemşire adayları araştırma kapsamına alınmıştır. Verilerin toplanması sırasında tüm öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. 2018-2019 yılları arasında okula kayıtlı 425 kadın 142 erkek toplamda 567 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenci sayısı popülasyonu temsil için yeterli sayıda olmaktadır. Fakat anketlerin doldurulduğu tarihlerde okulda bulunmayan ve araştırmaya katılmak istemeyen hemşire adayları araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

3.3.1 Araştırma Dahil Edilme Koşulları

- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hemşirelik Bölümü Öğrencisi olmak,
- Gönüllü olmak,

3.4. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkenlerini yabancılaşma ölçeği ve çevresel davranış ölçeği oluşturmuştur. Bağımsız değişkenleri ise hemşirelik öğrencilerinin yaş, cinsiyet, medeni durum, sınıf, tercih sırası, mezun olduğu lise, yaşadığı yer, aile yapısı, aylık ekonomik geliri, gelir kaynağı, sosyal aktiviteler, anne ve babanın eğitim durumu gibi özelliklerdir.

3.5. Veri Toplama Yöntemi

Veriler 2018-2019 öğretim yılı içerisinde hemşirelik öğrencileriyle toplanmıştır. Araştırmada öğrencilere araştırma ile ilgili bilgilendirme yapılmış, formları her bir öğrenci tarafından doldurulmuştur.

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Çevresel Davranış Ölçeği” ve “Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği” kullanıldı.

3. 6. 1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür ışığında hemşirelik öğrencilerinin yaş, cinsiyet, medeni durum, sınıf, tercih sırası, mezun lise, yaşadığı yer, aile yapısı, aylık ekonomik gelir, gelir kaynağı, sosyal aktiviteler, anne ve babanın sağ olması, anne ve babanın eğitim durumları gibi soruları kapsayan form 17 sorudan oluşmaktadır.

3. 6. 2. Çevresel Davranış Ölçeği

“Çevre Davranış Ölçeği” Timur S. ve Yılmaz M. Tarafından 2013 yılında Türkçe 'ye uyarlanmıştır.

Çevresel davranış ölçeği Timur ve Yılmaz tarafından 2013 yılında Türkçeye uyarlanmış olup Goldman, Yavetz ve Pe'er (2006) tarafından orijinali geliştirilen çevre davranış ölçeğidir. Ölçeğin yapısal geçerliliğine ilişkin bulgular faktör analizi ile yapılmıştır.

Çevre davranış ölçeğinin orijinali 5'li likert tipinde yapılandırılmıştır. Bunlar; 1 = Hiçbir zaman, 2 = Nadiren, 3 = Bazen, 4 = Genellikle 5 = Her zaman şeklinde sıralanmıştır. Ölçek 20 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçekte alınabilecek en yüksek puan 100 ve en düşük puan ise 20'dir. Ölçeğin güvenilirlik katsayılarını hesaplamak için her bir alt boyutun güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alfa) değerlerine bakılmıştır. Bu ölçekte 1 tane negatif madde vardır.

1. Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri: Elektriğin ve suyun tasarruflu kullanımı (3 madde, $\alpha=0.68$).

2. Çevreye Duyarlı Tüketici: Naylon alışveriş poşetlerinin ve kullanılmış kâğıtların tekrar kullanılması, çevreye dost ürünlerin (ozon dostu, ekonomik boy ve geri dönüşüm paketi olan ürünler) satın alınması (3 madde, $\alpha=0.66$).

3. Doğa İle İlgili Boş Zaman Aktiviteleri: Doğa ile ilgili aktiviteler; doğa programlarının izlemek, doğayla ilgili makaleler okumak, doğa gezilerine katılmak, dışarıdayken bitki ve hayvanların varlığını fark etmek (4 madde, $\alpha=0.70$).

4. Geri Dönüşüm Çabaları: Çöpleri (gazeteler, şişeler, piller) ayıklamak ve özel toplama yerlerine bırakmak (3 madde, $\alpha=0.63$).

5. Sorumlu Vatandaşlık: Maddi çıkarı olmadan kişisel çabalarıyla çevreyi korumak için yapılan eylemler, çevresel sorunlar hakkında yetkililere haberdar edip mektup yazmak, temiz toplum projelerine katılmak, çöp atan insanları uyarmak, halka açık yerlerde çöpleri toplamak (5 madde, $\alpha=.068$).

6. Çevre Eylemciliği: Çevreyi koruma amaçlı grup olarak yapılan eylemler, protestolarda ve imza kampanyalarında yer almak, çevre organizasyonunda aktif rol alma (2 madde, $r=0.57$; $p<0,01$).

3. 6. 3. Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği

Çağlar (2012)'in, yapmış olduğu çalışmada Seeman'ın; yabancılaşmayı 5 alt boyutlu kavram olarak tanımlamasına ramen (kuralsızlık, kendine yabancılaşma, güçsüzlük, anlamsızlık ve soyutlanmışlık olarak beş boyutlu bir kavram) dört boyutlu bir yabancılaşma kavramının okullar için daha uygulanabilir olduğunu belirtmiştir. Bu 4 alt boyut ise güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlıktır.

Anlamsızlık: Öğrenciler, okulda yaptıkları çalışmalar ile gelecek için hedefledikleri çalışmalarının arasında bir ilişki kuramadıklarında, başka bir deyişle, ders ve müfredat içeriklerinin onları gelecekte yapılacak işe hazırlamaması durumunda anlamsızlık duygusu yaşamaktadırlar (Mau, 1992; Oerlemans ve Jenkins, 1998).

Güçsüzlük: Öğrenci, ilgi alanının görmezden gelindiğini ve okulun yapısı, ders programları, ders seçimi ve sınıf içi etkinlikleri üzerinde etkili olamadığını düşünmektedir. Bu durumda eğitim etkinliklerine yabancılaşan öğrencide güçsüzlük duygusu ortaya çıkar (Oerlemans ve Jenkins, 1998). Güçsüzlük, öğrenci bir hedefe değer verdiği zaman fakat aynı zamanda hedefi gerçekleştirme hakkında düşük beklentiye sahip olduğu zaman gerçekleşir (Mau, 1992).

Kuralsızlık: Kuralsızlık, öğrencilerin okul yönetiminin kendilerinin yerine karar vermelerine karşı çıkma şeklindedir. Kuralsızlık duygusu yaşayan öğrencilerin

hedeflere ulaşmak için toplum (okul yönetimi) tarafından kabul edilmeyen davranışlar sergiledikleri görülür (Seeman, 1983).

Sosyal Uzaklık (soyutlanmışlık): Okul ortamında sosyal uzaklık, kendilerini sosyal açıdan uzaklaşmış olarak gören öğrencilerin yalnızlığı tercih etmeleriyle ortaya çıkar. Bu öğrenciler okul etkinliklerine pek katılmazlar. Ancak bu tarz davranan öğrenciler aynı zamanda derslere düzenli bir şekilde katılım sağladıklarından, genelde okul yöneticileri onları yabancılaşmış olarak kabul etmezler (Mau, 1992).

Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği; güçsüzlük 6 madde, kuralsızlık 4 madde, soyutlanmışlık 5 madde ve anlamsızlık boyutunda 5 madde olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe ilişkin iç tutarlılık katsayısı; birinci boyut için 0.79, ikinci boyut için 0.75, üçüncü boyut için 0.76, dördüncü boyut için 0.76, ölçeğin geneli için 0.86'dır. Ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan değerler ise şöyledir; $X^2 = 326.96$, $sd = 164$, $X^2 / sd = 1.99$, NNFI = 0.95, CFI = 0.95, RMSEA = 0.05, SRMR = 0.05, GFI = 0.91, AGFI = 0.89, CFI = 0.95. Ölçekteki 20 maddenin 13 maddesi yabancılaşmanın yaşandığına ilişkin, 7 maddesi ise yaşanmadığına ilişkin ifadeler içermektedir. Maddelerin yanıtlama biçimi "(1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle katılıyorum" şeklinde beş dereceli bir yapıda düzenlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 20'dir. Puan aralıkları madde düzeyinde; (1.00-1.79) oldukça düşük, (1.80-2.59) düşük, (2.60-3.40) orta düzeyde, (3.41-4.21) yüksek düzeyde (4.22- 5.00) oldukça yüksek düzeyde yabancılaşmanın yaşandığını ifade etmektedir. Ölçek toplamı için; (20-35) oldukça düşük, (36-51) düşük, (52-67) orta düzeyde, (68-83) yüksek düzeyde (84-100) oldukça yüksek düzeyde yabancılaşmanın yaşandığını ifade etmektedir.

3. 7. İstatistiksel Değerlendirme

Araştırma analizleri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 21.0 istatistik analiz programı ile analiz edilmiştir. Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği'nin ve Çevresel Davranış Ölçeğinin normal dağılıma uygunluğu tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi ile hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı, frekans dağılımı (sayı ve yüzde) ile hemşirelik öğrencilerinin yabancılaşma düzeyi ve çevre davranış ölçeği, alt boyut puan ortalamaları, aritmetik ortalama ve standart hata ile

hemşirelik öğrencilerinin yabancılaşma düzeyi ile tanıtıcı özelliklerinin karşılaştırılması normal dağılışa uygun olması durumunda; bağımsız ikili gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. Çoklu karşılaştırmalarda Duncan karşılaştırma testi ile değerlendirilmiştir. Veriler arasında ilişki ve bunu açıklayan yüzde değerleri Pearson Ki Kare bağımsızlık testi ile değerlendirilmiştir. Ölçekler arası korelasyon hesaplanmış, ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alfa değeri hesaplanmıştır ve ölçek ile karşılaştırılmıştır.

3.8. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma öncesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay (EK5) alınmıştır. Ayrıca çalışma grubunu oluşturan hemşirelere çalışma öncesinde genel bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmada literatür ışığında hazırlanmış tanıtıcı bilgi formu (EK1) kullanılmıştır.

3.9. Araştırmanın Sınırları ve Zorlukları

Bölüme kayıtlı bulunan 567 öğrencinin tümünün derslere devam etmemeleri, okulda bulunmamaları, anketlere cevap vermek istememeleri yada eksik doldurulmuş olan anketlerin değerlendirme dışında tutulması örneklem büyüklüğünü 403 kişi ile sınırlandırmıştır.

Araştırma konusu ile ilgili literatürde sınırlı sayıda çalışma bulunması referansları inceleme, literatür desteği alma konusunda zorluklara sebep olmuştur.

4. BULGULAR

Kişisel bilgi formlarında verilen bilgiler üzerinden elde edilen dağılımlar tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 Hemşirelik bölümü öğrencilerinin kişisel özellikleri dağılımı

Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	326	80.9
Erkek	77	19.1
Sınıf		
1. Sınıf	121	30.0
2. Sınıf	97	24.1
3. Sınıf	98	24.3
4. Sınıf	87	21.6
Bölümü tercih etme durumu		
İsteyerek	269	66.7
İstemedi	134	33.3
Bitirilen lise		
Fen lisesi	44	10.9
Anadolu lisesi	272	67.5
Düz lise	12	3.0
Sağlık meslek lisesi	28	6.9
Diğer	47	11.7
Aile Yapısı		
Çekirdek aile	304	75.5
Geniş aile	84	20.8
Diğer	15	3.7
Ekonomik durum		
İyi	48	11.9
Orta	315	78.2
Kötü	39	9.7
Diğer	1	0.2
Sosyal aktivite katılım durumu		
Evet	100	24.8
Hayır	303	75.2
Yaş (Ortalaması)	19,89 ± 1,642 (Min. 17- Max. 34)	
Toplam	403	100

Tablo 1 incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinin 17 yaş ile 34 yaş arasında değiştiği, yaş ortalamasının 19,89±1,642 olduğu görülmüştür.

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine bağlı katılım durumları incelendiğinde katılımcıların %80,9’unu kadın katılımcıların oluşturduğu

görülmektedir (Tablo 1). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin %98,8'inin bekar öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin, okula gelmek üzere ikamet ettikleri yerler incelendiğinde öğrencilerin %63,8'inin çeşitli yurtlarda kaldıkları, %28,3'ünün ailesi ile yaşadığı, %4,2'sinin ev arkadaşları ile birlikte ortak bir evde yaşadıkları geriye kalan 12 kişinin ise farklı ikamet yöntemleri seçtikleri görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 2 Çevre davranış tutumunun alt boyut puan ortalamalarının dağılımı

Boyutlar	\bar{x}	SS	Minimum Değer	Maximum Değer
KEYOKKA	4.47	0.86	4.22	4.51
ÇDT	3.8	1.02	3.20	4.18
DİBZA	3.19	1.01	2.20	4.19
GDC	3.15	1.01	2.63	3.57
SV	2.65	0.84	1.60	3.28
ÇE	1.96	1.07	1.92	2.23

Tablo 2'de öğrencilerin çevre davranış tutumunun alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri alt boyutunda olduğu, ardından sırasıyla Çevreye Duyarlı Tüketici, Doğa İle İlgili Boş Zaman Aktiviteleri, Geri Dönüşüm Çabaları, Sorumlu Vatandaşlık ve Çevre Eylemciliği gelmektedir.

Tablo 3 Hemşirelerin kişisel özelliklerine göre çevre davranış tutumu alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı

Özellikler	KEYOKKA	ÇDT	DİBZA	GDC	SV	ÇE
Yaş	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$
18	4.22±0.86	3.51±0.93	2.97±0.82	3.02±0.83	2.4±0.7 ^b	1.73±0.88 ^c
19	4.40±0.73	3.70±0.85	3.08±0.71	3.06±0.85	2.5±0.6 ^{ab}	2.02±0.95 ^{bc}
20	4.15±0.79	3.73±0.77	3.23±0.78	3.15±0.79	2.8±0.6^a	2.17±0.96 ^{ab}
21	4.25±0.72	3.70±0.84	3.27±0.76	3.29±0.87	2.6±0.6 ^{ab}	2.05±0.92 ^{bc}
22	4.14±0.81	3.61±0.63	3.06±0.64	2.98±0.83	2.65±0.6 ^{ab}	2.44±0.93^a
P	0.408	0.478	0.075	0.241	0.006**	0.005**
Cinsiyet						
Kadın	4.33±0.72^a	3.74±0.76^a	3.18±0.72	3.11±0.82	2.66±0.67	2.07±0.96
Erkek	4.08±0.94 ^b	3.40±1.01 ^b	3.03±0.89	3.22±0.86	2.50±0.68	2.07±0.88
P	0.011*	0.001**	0.12	0.288	0.066	0.965

Tablo 3 Hemşirelerin kişisel özelliklerine göre çevre davranış tutumu alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (devamı)

Sınıf						
1. Sınıf	4.32±0.84	3.57±0.95	3.07±0.8	3.10±0.81	2.53±0.68 ^b	1.96±1 ^{bc}
2. Sınıf	4.33±0.75	3.71±0.82	3.09±0.8	3.02±0.91	2.49±0.64 ^b	1.86±0.83 ^c
3. Sınıf	4.19±0.74	3.71±0.68	3.23±0.69	3.25±0.71	2.85±0.6^a	2.35±0.93^a
4. Sınıf	4.29±0.74	3.75±0.77	3.24±0.70	3.16±0.9	2.65±0.72 ^b	2.15±0.92 ^{ab}
P	0.591	0.383	0.22	0.25	0.001**	0.001**
Bölüm Tercih						
İstekli	4.28±0.75	3.74±0.80^a	3.19±0.75	3.13±0.82	2.66±0.65	2.12±0.94
İsteksiz	4.29±0.81	3.56±0.85 ^b	3.07±0.76	3.06±0.86	2.55±0.72	1.98±0.93
P	0.97	0.04*	0.14	0.28	0.10	0.15
Lise Tipi						
Fen L.	4.39±0.65	3.72±0.69	3.26±0.68	3.11±0.83	2.69±0.63 ^b	2.07±0.91
Anadolu L.	4.28±0.79	3.73±0.8	3.15±0.75	3.11±0.83	2.62±0.67 ^b	2.05±0.93
Düz L.	4.08±0.9	3.08±0.94	3.35±0.95	3.50±0.79	3.10±0.49^a	2.79±1.03
Sağlık Meslek L.	4.55±0.51	3.64±1	3.28±0.81	3.43±0.8	2.74±0.83 ^b	2.13±0.97
Diğer	4.16±0.87	3.55±0.85	2.96±0.78	3.01±0.83	2.46±0.61 ^b	2.03±0.96
P	0.20	0.07	0.24	0.14	0.04**	0.12
Yaşadığı Yer						
İl	4.17±0.81 ^{ab}	3.64±0.83	3.14±0.8	3.13±0.83	2.61±0.67	2.10±0.96
İlçe	4.36±0.77 ^{ab}	3.71±0.85	3.19±0.7	3.22±0.84	2.64±0.68	2.06±0.9
Köy	4.52±0.52^a	3.79±0.71	3.15±0.77	2.92±0.79	2.68±0.68	2.03±0.99
Diğer	3.83±1 ^b	2.75±0.5	2.88±0.82	3.08±0.78	2.75±0.5	2.75±1.04
P	0.008**	0.083	0.803	0.181	0.881	0.512
Geçim Kaynağı						
Burs	4.33±0.7	3.74±0.8	3.20±0.76	2.99±0.78 ^b	2.56±0.67	2.01±0.92
Kredi	4.25±0.76	3.68±0.72	3.20±0.77	3.17±0.92 ^b	2.73±0.69	2.17±0.98
Aile	4.27±0.81	3.64±0.86	3.11±0.74	3.15±0.8 ^b	2.61±0.66	2.06±0.93
Çalışıyor	4.78±0.54	4.06±0.9	3.58±1.1	4.17±0.45^a	3.00±0.96	2.33±1.1
P	0.39	0.52	0.38	0.006**	0.17	0.59
Gelir Durumu						
İyi	4.03±0.99 ^b	3.70±0.81	3.13±0.82	3.11±0.81	2.55±0.68	2.07±0.95
Orta	4.35±0.68^a	3.67±0.83	3.14±0.74	3.14±0.82	2.63±0.67	2.05±0.93
Kötü	4.21±0.96 ^{ab}	3.73±0.83	3.31±0.84	3.08±0.93	2.69±0.7	2.23±1.02
P	0.02*	0.90	0.42	0.88	0.63	0.55

Tablo 3 Hemşirelerin kişisel özelliklerine göre çevre davranış tutumu alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (devamı)

Baba Eğitim D.						
Üniversite	4.27±0.83	3.76±0.75 ^{ab}	3.07±0.75	3.08±0.82	2.48±0.61 ^b	1.92±0.86
Lise	4.32±0.72	3.71±0.86 ^{ab}	3.15±0.82	3.10±0.85	2.54±0.7 ^b	1.95±0.98
Ortaokul	4.26±0.77	3.48±0.87 ^b	3.23±0.74	3.26±0.83	2.65±0.71 ^b	2.29±0.9
İlkokul	4.32±0.74	3.75±0.75 ^{ab}	3.14±0.69	3.13±0.79	2.66±0.65 ^b	2.03±0.94
Okuryazar	4.67±0.57	4.11±0.5 ^{ab}	3.38±0.86	2.85±0.66	2.74±0.34^a	1.96±0.76
Okuryazar Değil	5.01±0.01	4.56±0.5^a	2.97±1.08	3.04±1.3	2.80±0.64^a	2.43±1.04
P	0.57	0.04*	0.145	0.06	0.04*	0.212

a,b: Farklı sütunlardaki farklı harfler istatistiki farklılığı gösterir.

Sorumlu Vatandaşlık alt boyutu ile Çevre Eylemciliği alt boyutlarının yaşa bağlı olarak önemli ölçüde etkilendiği görülmüştür (Tablo 3). 20 yaşında olan hemşirelik bölümü öğrencileri diğer yaşlardaki öğrencilere göre önemli ölçüde Sorumlu Vatandaş olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan Çevre Eylemciliği ile farklı yaşlar kıyaslandığında 22 yaşında olan öğrencilerin diğer yaşlardaki öğrenciler ile aralarında önemli farklılık bulunmaktadır (Tablo 3). Cinsiyete bağlı verilen cevaplar Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri ($p<0.05$) ve Çevreye Duyarlı Tüketici ($p<0.05$) alt boyutlarında farklılık görülmüştür (Tablo 3).

Öğrencilerin sınıfları arasındaki kıyaslama sonucunda Sorumlu Vatandaşlık ($p<0.05$) ve Çevre Eylemciliği ($p<0.05$) üzerine sınıflar arasında farklılık olduğu görülmüştür. Diğer yandan bölüm tercihi faktörlerinin çevre davranış tutumları ile ilişkisi değerlendirildiğinde, bölüme isteyerek gelen öğrenciler ile bölüme istemeden gelen öğrenciler arasında Çevreye Duyarlı Tüketici alt boyutunda önemli ($p<0.05$) farklılık gözlemlenmiştir.

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin geldikleri liseler arasında çevre davranış ölçeğine etkilerinin farklılığı incelendiğinde Sorumlu Vatandaşlık alt boyutu gelinen liseye göre incelendiğinde, bölümler arasında önemli ($p<0.05$) farklılık bulunmuştur.

Hemşirelik bölümüne gelmeden önce öğrencilerin yaşadıkları yerler Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri alt boyutunda önemli ($p<0.05$) farklılık göstermiştir. Bölüme gelmeden önce köyde yaşayan öğrenciler bu duruma daha fazla duyarlılık göstermektedir. Gelir elde edilme yönteminin Geri Dönüşüm Çabaları alt boyutu üzerine etkisinin önemli olduğu ($p<0.05$) belirlemiştir.

Geçimini çalışarak sağlayan öğrencilerin, gelirini aile, kredi veya burs alan öğrencilere kıyasla Geri Dönüşüm Çabaları çevre davranış alt boyutu üzerine daha duyarlı ($p<0.05$) olduğu belirlenmiştir.

Gelir durumu seviyelerinin Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri üzerine anlamlı ($p<0.05$) farklılığa sahip olduğu belirlenmiştir. Bölüm tercih sırasının çevre davranışına etki etmediği anlaşılmaktadır. Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri ile katılımcıların şuan yaşadıkları yer arasında ($p<0.05$) önemli bağlantı bulunmuştur.

Baba eğitim durumunun Çevreye Duyarlı Tüketici ve Sorumlu Vatandaşlık davranışı üzerine etkili olduğu tespit edilmiş ($p<0.05$). Babası okuryazar olmayan öğrencilerin daha Çevreye Duyarlı Tüketici olduğu, babası okuryazar ve okuryazar olmayan hemşirelik bölümü öğrencilerinin Sorumlu Vatandaşlık olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4 Yabancılaşmanın alt boyut puan ortalamalarının dağılımı

Boyutlar	\bar{x}	SS	Minimum Değer	Maximum Değer
Güçsüzlük	3.74	0.84	3.22	3.93
Kuralsızlık	3.28	0.96	2.71	3.36
Soyutlanmışlık	3.53	0.94	2.96	3.69
Anlamsızlık	3.16	1.16	2.83	3.42

Tablo 4’de öğrencilerin yabancılaşma alt boyutlarının puan ortalamaları incelendiğinde en yüksek puanın Güçsüzlük alt boyutunda olduğu, ardından sırasıyla Kuralsızlık, Soyutlanmış ve Anlamsızlık gelmektedir.

Tablo 5 Hemşirelerin kişisel özelliklerine göre yabancılaşma ölçeği alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı

Özellikler	Güçsüzlük	Kuralsızlık	Soyutlanmışlık	Anlamsızlık
Yaş	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$	$\bar{x} \pm SS$
18	3.69±0.7	3.33±0.94^a	3.33±0.75	3.40±0.9^a
19	3.63±0.67	3.30±0.77 ^{ab}	3.41±0.79	3.20±0.91 ^{abc}
20	3.69±0.74	3.10±0.8 ^{ab}	3.40±0.81	3.00±0.87 ^{bc}
21	3.52±0.71	3.01±0.83 ^b	3.27±0.79	2.92±0.93 ^c
22	3.67±0.47	2.99±0.51 ^b	3.65±0.78	3.28±0.65 ^{ab}
P	0.55	0.03*	0.26	0.01*

Tablo 5 Hemşirelerin kişisel özelliklerine göre yabancılaşma alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (devamı)

Cinsiyet				
Kadın	3.69±0.67 ^a	3.23±0.83 ^a	3.40±0.8	3.19±0.91 ^a
Erkek	3.43±0.73 ^b	2.86±0.81 ^b	3.33±0.76	2.85±0.89 ^b
P	0.004**	<0.001**	0.45	0.004**
Sınıf				
1. Sınıf	3.71±0.69	3.43±0.91 ^a	3.30±0.7	3.40±0.9 ^a
2. Sınıf	3.63±0.76	3.06±0.8 ^{bc}	3.47±0.82	2.97±0.93 ^b
3. Sınıf	3.64±0.71	3.17±0.7 ^b	3.40±0.82	3.12±0.82 ^b
4. Sınıf	3.55±0.6	2.87±0.81 ^c	3.40±0.85	2.92±0.94 ^b
P	0.45	<0.001**	0.47	<0.001**
Bölüm Tercihi				
İsteyerek	3.74±0.68 ^a	3.26±0.83 ^a	3.47±0.76 ^a	3.29±0.88 ^a
İstemeden	3.43±0.68 ^b	2.96±0.82 ^b	3.23±0.84 ^b	2.79±0.91 ^b
P	<0.001**	0.001**	0.004**	<0.001**
Geçim Kaynağı				
Burs	3.61±0.65	3.14±0.83 ^a	3.45±0.8	2.97±0.83 ^a
Kredi	3.56±0.73	2.93±0.74 ^a	3.40±0.84	3.00±0.86 ^a
Aile	3.68±0.7	3.28±0.84 ^a	3.35±0.77	3.27±0.93 ^a
Çalışıyor	3.31±0.46	2.00±0.61 ^b	3.83±0.79	2.00±1.1 ^b
P	0.34	<0.001**	0.37	<0.001**
Gelir Durumu				
İyi	3.65±0.72	3.38±0.71	3.53±0.92 ^a	3.53±0.93 ^a
Orta	3.63±0.67	3.14±0.83	3.42±0.74 ^a	3.10±0.88 ^b
Kötü	3.69±0.81	3.00±1.02	2.98±0.89 ^b	2.83±1.03 ^b
P	0.87	0.08	0.02*	0.001*
Baba Eğitim				
Üniversite	3.50±0.69 ^b	3.07±0.88	3.29±0.81	3.11±0.92
Lise	3.71±0.73 ^b	3.17±0.9	3.42±0.82	3.15±1
Ortaokul	3.54±0.72 ^b	3.13±0.75	3.40±0.75	3.10±0.86
İlkokul	3.70±0.63 ^b	3.18±0.81	3.43±0.8	3.09±0.9
Okur Yazar	4.67±0.44 ^a	4.00±0.72	3.67±1.1	3.92±0.38
Okur Yazar Değil	3.61±0.67 ^b	4.13±0.11	2.87±1.12	4.00±0.66
P	0.02*	0.15	0.66	0.39

a,b: Aynı sütunda bulunan farklı harfler istatistiksel farklılığı (p<0.05) göstermektedir.

Yapılan analiz sonucu yaşların kuralsızlık ve anlamsızlık üzerine etkili olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir. Yaş seviyelerinin farklılığının anlaşılması için veriler çoklu varyans analizine tabi tutulmuştur. Yapılan çoklu karşılaştırma sonucunda 18 yaşında olan hemşirelik bölümü öğrencilerinin diğer yaşlardan daha kuralsız ve anlamsızlık gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 5).

Cinsiyetin güçsüzlük, kuralsızlık, anlamsızlık alt boyutları üzerine etkileri önemli ($p<0.05$) bulunmuştur. Analiz sonuçlarına Tablo 5’de bakıldığında kadınların güçsüzlük, kuralsızlık ve anlamsızlık seviyeleri erkeklerden daha yüksektir. Sınıfların kuralsızlık ve anlamsızlık üzerine etkili olduğu ($p<0.001$) belirlenmiştir. (Tablo 5).

Bölüm tercihlerinin tüm yabancılaşma alt boyutları üzerine etkili olduğu görülmüştür ($p<0.01$). Bölümü isteyerek gelen öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri bölümü istemeden gelen öğrencilerden yüksek bulunmuştur (Tablo 5). Geçim kaynağının kuralsızlık ve anlamsızlık yabancılaşma alt boyutları üzerine etkili olduğu ($p<0.001$) görülmüştür.

Gelir durumunun yabancılaşma alt boyutlarından Soyutlanmışlık ve Anlamsızlık üzerine etkili olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir. Baba eğitim durumunun güçsüzlük yabancılaşma alt boyutunda önemli ($p<0.05$) olduğu görülmüştür (Tablo 5). Aile yapılarına ait alınan yanıtlar ile yabancılaşma alt boyutları arasında bağlantı incelendiğinde, aile yapısı ile güçsüzlük arasında önemli ($p<0.05$) bağlantı bulunmuştur.

Tablo 6 Çevre davranış tutumu ile yabancılaşmanın ilişkisi

	Güçsüzlük		Kuralsızlık		Soyutlanmışlık		Anlamsızlık	
	Korelasyon Katsayısı	P	Korelasyon Katsayısı	P	Korelasyon Katsayısı	P	Korelasyon Katsayısı	P
KEYOKKA	0.222	<0.001	0.149	0.003	0.123	0.013	0.134	0.007
ÇDT	0.182	<0.001	0.121	0.015	-0.038	0.444	0.070	0.163
DİBZA	0.120	0.016	0.047	0.348	-0.053	0.288	0.009	0.849
GDC	0.146	0.003	0.064	0.201	-0.014	0.784	0.057	0.250
SV	0.067	0.177	0.039	0.439	-0.076	0.128	0.074	0.139
ÇE	-0.010	0.841	0.073	0.145	-0.131	0.009	0.051	0.304

Hemşirelik bölümü öğrencilerine yapılan yabancılaşma ölçeği anketi ile çevre davranış ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Ki Kare bağımsızlık testi ile

incelenmiştir. Yabancılaşma ölçeği alt boyutlarından güçsüzlük ile çevre davranış ölçeği alt boyutlarından Çevreye Duyarlı Tüketici arasındaki ilişki incelenmiştir. Pearson ki kare bağımlılık testi yapılmış aralarındaki bağlantı önemli ($p<0.05$) bulunmuştur. Aralarındaki bu bağımlılık %28,32 oranında bulunmuştur. Tablo 6 incelendiğinde yabancılaşma alt boyutu olan güçsüzlük ile çevre alt boyutları Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri, Çevreye Duyarlı Tüketici, Doğa İle İlgili Boş Zaman Aktiviteleri ve Geri Dönüşüm Çabaları arasında pozitif yönlü önemli ($p<0.05$) korelasyon (0.22, 0.18, 0.12, 0.15) bulunmuştur.

Güçsüzlük alt boyutu ile çevre davranışlarından Sorumlu Vatandaşlık alt boyutu arasındaki bağlantı Pearson Ki Kare bağımsızlık testi ile incelenmiş aradaki bu bağlantı önemli ($p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan bağlantı %29,25 düzeyindedir.

Güçsüzlük ile çevre davranış alt boyutu olan Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri aralarındaki bağlantı Pearson Ki Kare bağımsızlık testi ile incelenmiş olup aradaki bağlantının önemli ($p<0,001$) olduğu görülmüştür. Bu bağlantı %38,1 düzeyinde belirlenmiştir. Yabancılaşma alt boyutu olan güçsüzlük ile diğer çevre davranış alt boyutları arasında önemli bağımlılık bulunamamıştır.

Kuralsızlık ile çevre alt boyutları arasındaki bağlantı Pearson ki kare bağımlılık testi ile bağlantı incelenmiştir. Çevre alt boyutlarından “Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri” ile kuralsızlık arasındaki bağlantı önemli ($p<0.05$) bulunurken diğer alt boyutlar ile arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Kuralsızlık ile çevre alt boyutu “Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri” ile arasında %26,24 oranında bağlantı bulunmuştur. Kuralsızlık ile Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri ve Çevreye Duyarlı Tüketici alt boyutları arasında pozitif yönlü ve önemli ($p<0.05$) korelasyon bulunmuştur.

Soyutlanmışlık ile çevre alt boyutları arasındaki bağlantı Pearson ki kare bağımlılık testi ile bağlantı incelenmiştir. Çevre alt boyutlarından “Sorumlu Vatandaşlık” ile soyutlanmışlık arasında önemli ($p<0.05$) bağlantı bulunurken diğer çevre alt boyutları arasında önemli bağlantı bulunamamıştır. Soyutlanmışlık ile Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri alt boyutu arasında önemli ($p<0.05$) ve pozitif yönlü bir korelasyon (0.12) bulunmuştur. Soyutlanmışlık

ile Çevre Eylemciliği alt boyutu arasında önemli (0.05) ve negatif yönlü (-0.13) korelasyon bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinde çevre davranış tutumunun yabancılaşma üzerine etkisinin incelendiği bu araştırmanın bulguları ilgili literatür doğrultusunda bu bölümde tartışılmıştır.

Çevre sorunlarına yönelik tutum ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 100'dür. Hemşire adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar birinci sınıf için $61,91 \pm 10.96$; ikinci sınıf için $61,75 \pm 10.62$; üçüncü sınıf için $65,45 \pm 8.86$; dördüncü sınıf için $64,13 \pm 11.11$ 'tür. Bu puanlar her bir sınıf için de ortalamanın üstünde olduğundan öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik pozitif bir tutum içinde oldukları söylenebilir. Bu sonuç öğrencilerin çevreye yönelik pozitif bir tutuma sahip olduğunu ifade eden Sadık ve Sarı (2010), Altın (2001) ve Erten (2005)'in sonuçları ile de paralellik göstermektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin yaş gruplarına göre çevre tutum ölçeği puan ortalamaları arasında sorumlu vatandaş ($p < 0.05$) ve çevre eylemcisi ($p < 0.05$) alt boyutu haricinde anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 3). Öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmaya göre de yaş gruplarına göre öğrencilerin çevre duyarlılığı arasında anlamlı bir fark olmadığı bildirilmiştir (Çabuk ve Karacaoğlu 2003). Ek ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmada (2009) ise, yaş ile ölçek puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öğrencilerin üniversite eğitimine başlaması ile ailelerinden uzaklaşarak yeni bir sosyal çevre kazanmaları kişilere sorumluluk duygusunu yüklediği düşünülmektedir.

Yaptığımız araştırmadan elde ettiğimiz sonuçlara göre kadın öğrencilerin Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri ($p < 0.05$) ve Çevreye Duyarlı Tüketici ($p < 0.05$) davranışlarında daha duyarlı oldukları görülmüştür (Tablo 3). Ancak diğer alt boyutlar üzerine cinsiyetin etkisi yapılan diğer çalışmalar gibi farklılık göstermemiştir. Cinsiyetin çevresel tutumları üzerindeki etkisinin incelendiği birçok araştırma sonuçları, cinsiyetin çevre sonuçları üzerine etkisinin olmadığını göstermektedir (Sadık ve Çakan, 2010; Çınar 2010; Sadık ve Sari, 2008; Uzun ve Sağlam, 2006; Erol, 2005; Yılmaz vd., 2004; Eagles ve Demare, 1999; Shari, 1999; Grifford, Hay ve Boros, 1983). Kağıtçıbaşı (1990)'na göre genellikle kadınlardan sıcak, empatik, duyarlı, hoşgörülü, şefkatli, düşünceli, düzenli ve sorumlu davranışları beklenmektedir. Toplumun bu rol beklentileri kadınların çevresel kaynakları tutumlu kullanmaya yönelik olumlu tutum ve davranışlar geliştirmelerini destekliyor olabilir

(akt. Sadık ve Sarı, 2010). Benzer bir sonuç ortaya koyan Şama (2003), kadın öğrencilerin ilerleyen zamanda birer anne adayı olmaları bakımından bu sonucun olumlu olarak değerlendirilebileceğini dile getirmiştir. Kadın öğrencilerin puan ortalamasının erkek öğrencilerin puan ortalamasından daha fazla olmasının nedeninin hemen hemen tüm toplumlarda kadın rolüne yüklenen ideal imajdan kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada hemşire adaylarının çevresel sorunlara yönelik tutumlarının sınıf seviyesine göre farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<0.05$). Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıfları arasındaki kıyaslama sonucunda Sorumlu Vatandaşlık ($p<0.05$) ve Çevre Eylemciliği ($p<0.05$) üzerine sınıflar arasında farklılık olduğu görülmüştür (Tablo 3). 3. Sınıf öğrencilerinin Sorumlu Vatandaşlık ve Çevre Eylemciliği alt boyutlarında diğer sınıflardan öne çıkmıştır. Diğer yandan alt boyutlardaki farklılığın çevresel etmenlerden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar Sadık ve Sarı (2010) tarafından öğrencilere yapılan çevresel tutum ölçeği ile zıtlık göstermektedir. Sadık ve Sarı öğrencilere yaptıkları çevresel tutum ölçeği sonuçlarına göre sınıflar arasında farklılık görülmemektedir. Sadık ve Sarı (2010) sınıf seviyelerine göre tutumlar arasında fark olmadığını belirtmiş bu durumu öğrencilerin aldıkları üniversite eğitiminin bu konuda yetersiz kalmasından kaynaklanıyor olabileceğini savunmuştur. Öğrencilerin okula gelmesi ile birlikte çevre tutum davranışları artmakta olup 3. Sınıfta en yüksek değer göstermesi ve akabinde 4. Sınıfta tekrar düşüşe geçmesi, öğrencilerin son sınıf kaygılarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Son sınıfta uygulama derslerinin artması, mesleğe entegrasyon süreci, iş bulma kaygısı gibi nedenlerle çevre davranış tutumunda azalma görülmektedir. Öğrencilerin 1. Sınıftan 4. Sınıfa çevreye yönelik tutumlarında değişimin olmaması verilen eğitimin bu konuda fark yaratacak düzeyde etkili olmadığını göstermektedir. Üniversite eğitimi süresince öğrencilerin çevre konusunda sadece bilgilerini artırıcı etkinliklere değil tutumlarında olumlu fark yaratacak etkinliklere de yer verilebilir.

Araştırma sonucu bölüme isteyerek gelen öğrencilerin Çevreye Duyarlı Tüketici oldukları ($p<0.05$) belirlenmiştir (Tablo 3). Bölüme tercih eden öğrencilerin, istediği alanda bulunmaları hayata karşı motivasyonlarının güçlenmesini sağlayarak Çevre Duyarlılıklarının artmasını sağladığı düşünülmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin okula gelmeden önceki yaşadıkları yerin çevre tutumlarına etkisi görülmemiştir ($p<0.05$). Ancak Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri alt boyutunda köyden gelen öğrenciler ile diğer yerlerden gelen öğrenciler arasında farklılık ($p<0.05$) bulunmuştur. Yalmancı ve Gözüm (2011), Çimen, Yılmaz ve Çimen, (2011), Gürbüz, Kışoğlu ve Erkol, (2007) ve Günindi (2003)' nin yaptıkları çalışmanın sonuçları bu araştırmanın verilerini desteklemektedir. Kırsaldan kent merkezine geçerek yaşamaya başlayan öğrencilerin il ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilere kıyasla çevresel düşüncelerini davranışlara aktardıkları düşünülmektedir.

Geçim kaynağını çalışarak elde eden öğrencilerin Geri Dönüşüm Çabası ($p<0.05$) gösterdikleri belirlenmiştir (Tablo 3). Çalışan bireylerin kendi ekonomik kaynaklarını kendileri sağladıkları için, geri dönüşüm çabası içinde olduğu düşünülmektedir.

Gelir durumu orta seviyede olan öğrencilerin Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktivitelerini ($p<0.05$) gösterdikleri belirlenmiştir (Tablo 3). Gelir durumunu kötü olarak yorumlayan kişilerin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktivitelerinde bulunmamalarından dolayı ekonomilerinin kötü olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda ekonomik durumunu iyi olarak belirten bireylerin ise Ekonomik Yararına Olan Kaynakları Korumadıkları düşünülmektedir.

Araştırma dahilinde olan öğrencilerin ailesel özellikleri ile Çevresel Tutum Ölçeği puanları arasında yapılan karşılaştırmalarda anne eğitim düzeyinin çevresel tutuma etkili olmadığı ($p<0.05$) baba eğitiminde ise okur yazar ve altı eğitime sahip öğrencilerin çevreye daha duyarlı ($p<0.05$) oldukları belirlenmiştir (Tablo 3). Benzer çalışmalarda anne ve babanın öğrenim durumunun öğrencilerin çevresel duyarlılık puan ortalamaları arasında fark saptanmamıştır (Özdemir 2004; Ek 2009). Baba eğitim düzeyi azaldıkça çocukların aile içerisindeki sorumluluklar arttığı ve bu nedenle kişinin çevre duyarlılığının arttığı düşünülmektedir.

Yabancılaşmaya yönelik tutum ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 100'dür. Öğrencilerin yabancılaşmaya yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar birinci sınıf için (ortalama \pm standart sapma) $69,52\pm 11.28$; ikinci sınıf için $66,35\pm 12.04$; üçüncü sınıf için $66,97\pm 11.31$; dördüncü sınıf için $64,29\pm 11.50$ 'dur. Bu puanlar her bir sınıf için de ortalamanın üstünde olduğundan öğrencilerin

yabancılaşmaya yönelik pozitif bir tutum içinde oldukları söylenebilir. Yapılan bu araştırmada yabancılaşma leği sonuçları ortalamanın üzerinde olmasına karşın, elik ve Babaoğlan'ın (2017) yaptığı araştırmada niversite ğrencilerinin güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanma ve anlamsızlık boyutlarının tamamında orta düzeyde yabancılaşma yaşadığı belirlenmiştir. Uygulama derslerinin hastanede olması, tamamen insan hayatını etkileyen bir alanla ilgili eğitim alınması, alınan sorumluluğun ehemmiyeti gibi durumlardan dolayı yabancılaşmanın orta düzeyin üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın başka bir sonucu da, niversite ğrencilerinin kuralsızlık ve anlamsızlık düzeylerinin yaşlarına göre fark ($p<0.05$) göstermesidir. 18 yaşındaki öğrencilerin diğer yaşlardaki öğrencilerden daha fazla kuralsızlık ($p<0.05$) ve anlamsızlık ($p<0.05$) gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 4). Bu sonuca karşın Emir (2012) araştırmasında yabancılaşma düzeyinin yaşa göre değişmediği sonucuna ulaşırken, Ataş (2012) ve Erjem (2005) yabancılaşma düzeyinin yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Ericson'un insan gelişimin aşamalarını yaygın olarak kabul gören karakter gelişimi teorisine göre okula gelen ergenlik döneminin sonunda bulunan öğrencilerin kimlik inşa etme çabaları, yabancılaşma davranışına neden olmaktadır. Ergenlik döneminin bitmesi ile birlikte yetişkinliğe doğru kesin adım atan birey iş, aile ve dostluk gibi kavramları güçlendiren birey yabancılaşmaktan uzaklaşmaktadır. Öğrencilerin kuralsızlık göstermesi otoriteyi red etme, kendinden beklenen rol ile çatışma ve sisteme kurallarına uymak yerine kendi kurallarını kabullenmesi gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Yaşın ilerlemesine bağlı olarak yabancılaşmanın düşmesi, olgunlaşmadan kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada ulaşılan diğer bir sonuca göre niversite ğrencilerinin güçsüzlük ($p<0.05$), kuralsızlık ($p<0.001$) ve anlamsızlık ($p<0.05$) düzeylerinin cinsiyetlerine göre fark göstermesidir (Tablo 4). Kadın ğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Üniversite ğrencileri üzerine yapılan araştırmada kadın öğrencilerin erkeklerden daha yüksek (Bayhan, 1995) veya erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha yüksek yabancılaşma yaşadığını ortaya koyan araştırmalar (Ataş, 2012; Polat vd. 2015; Uzun, 2006) bulunmaktadır. Diğer yandan bu araştırma sonucundan farklı sonuçlara ulaşan elik ve Babaoğlan (2017)'a göre bu sonucun nedeni yabancılaşmanın cinsiyet faktöründen çok, kurumsal

uygulamalar ve kültür yapısına göre değişkenlik göstermesi olabilir. Öğrencilerin yabancılaşma düzeyinin cinsiyete göre fark göstermediği sonucunu daha önce de ortaya koyan araştırmalar oldukça fazladır (Coşkun ve Altay, 2009; Çelik, 2005). Bu sonucun kadınların ülke içerisindeki rolü ve ülkenin kültür özelliklerini taşımasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada hemşire adaylarının yabancılaşmaya yönelik tutumlarının sınıf seviyesine göre farklılık ($p<0.05$) gösterdiği bulunmuştur (Tablo 4). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin sınıfları arasındaki kıyaslama sonucunda 1.sınıfların hem kuralsızlık ($p<0.001$) hem de anlamsızlık ($p<0.001$) yabancılaşma alt boyutlarında diğer sınıflardan önemli derecede farklı olduğu belirlenmiştir (Tablo 4). Taş ve Ayık'ın (2013), üniversite öğrencilerine yaptıkları yabancılaşma davranışı ölçümünde sınıf değişkenlerine göre yabancılaşma tutumunun farklılık gösterdiği bulunmuştur. Taş ve Ayık'a göre 3. Sınıf ve 5. Sınıf öğrencilerin anlamsızlık alt boyutunda, 1. Sınıflara göre daha yüksek yabancılaşma görülmüştür. Bu sonuçlar bizim araştırmamız ile çelişmektedir. Okula gelen öğrenciler ilk yıllarında farklı bir şehir, yeni bir okul ve yeni bir çevre gibi farklı değişkenlerin içerisinde bulunduğundan dolayı yabancılaşma davranışını diğer sınıflardan daha fazla gösterdiği düşünülmektedir. Öte yandan sınıflar ilerledikçe yabancılaşma düzeyinde azalmalar görülmektedir.

Araştırma sonucunda bölümü isteyerek gelen öğrencilerin istemeden gelen öğrencilerden daha fazla yabancılaşma davranışı ($p<0.001$) gösterdiği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 4). Üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada eğitim gördüğü bölümü kendi isteğiyle seçemeyenlerde, son sınıf öğrencilerinde ve sosyal etkinliklere katılmayan öğrencilerde yabancılaşma düzeyinin yüksek olduğu bildirilmiştir (Ataş ve Ayık 2013). Bu sonuçlar yaptığımız çalışmanın sonuçları ile çelişmekte olup, yaptığımız araştırmada bölüm tercihini isteyerek yapan öğrencilerin yabancılaşma davranışını daha fazla gösterdiği görülmüştür. Bölümü isteyerek gelen öğrencilerin bölümden beklentilerinin yüksek olduğu ve bölümün beklentilerini karşılamamasından dolayı yabancılaşma gösterdikleri düşünülmektedir.

Çalışarak geçimini sağlayan öğrencilerin yabancılaşma ($p>0.05$) göstermediği, geçim kaynağını burs, kredi veya aileden elde eden öğrencilerin yabancılaşma gösterdiği ($p<0.001$) belirlenmiştir (Tablo 4). Ekonomik gelirini kendi elde eden

bireylerin öz güvenleri artmakta olduğu ve uyum yeteneklerinin geliştiği düşünülmektedir.

Aile gelir düzeyi iyi ve orta olan öğrencilerin soyutlanma ($p<0.05$), iyi olanların ise anlamsızlık ($p<0.05$) gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 4). Daha önce Ataş (2012), Coşkun ve Altay (2009), Çelik (2005) araştırmalarında yabancılaşma alt boyutları arasında farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Bu araştırma sonucu ile benzer sonuçlara ulaşan Bayhan (1995) sosyo-ekonomik düzeyi yüksek öğrencilerin daha yüksek yabancılaşma yaşadığını ortaya koyarken, Uzun (2006) sosyo-ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin daha yüksek yabancılaşma yaşadığı sonucunu belirlemiştir. Aile gelir durumun iyi olması kişilerin birbirlerine olan yardımlaşma ihtiyaçlarının azalmasından dolayı yabancılaşmaya sebep olduğu düşünülmektedir.

Yabancılaşma davranışının tüm alt boyutları (güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, soyutlanmışlık) ile çevre davranış alt boyutu olan Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü önemli ilişki bulunmuştur.

Kohlberg'in ahlak kuramında gelenek öncesi düzeyde toplumsal beklentiler ben karşısında dışarda kalmaktadırlar. Buradaki bakış açısı, ihtiyaçlar karşısında ve kişisel çıkarları korumak için kuralları izleyen somut bireysel aktörün perspektifidir. Kurallara uymanın ya da doğru davranışın nedeni otoritenin, üstün iktidarından, olası cezalandırmasından kaçınmaktır (Çiftçi, 2003). Kuramda ki toplumsal beklentiler ve ben arasındaki çatışma bize yabancılaşmayı çağırır. Bu sebeple hemşirelik öğrencilerinin yabancılaşma (güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, soyutlanmışlık) davranışı gösterirken Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma aktiviteleri gösterdikleri düşünülmektedir.

Çevre davranış alt boyutu olan Çevreye Duyarlı Tüketici ile güçsüzlük ve kuralsızlık ($p<0.05$) alt boyutları arasında pozitif yönlü ve önemli ilişki olduğu belirlenmiştir (Tablo 6).

Kohlberg ahlaki gelişim kuramında gelenek sonrası dönemde insanın özgürlüğe, eşitliğe, bireyin esenliğine, birliğe ve onura saygıya yönelik soyut ahlaki prensipleri geliştirir. Prensipler spesifik kurallardan bir çok açıdan ayrılırlar. Prensipler somut formüle edilmiş kuralların üstünde yer alan üst düzey muhakemeleri içerirler. Birçok kural çalmamalı, öldürmemelisin, yalan söylememelisin derken, prensipler yaşama

saygı, özgürlük ve onur gibi pozitif değerleri içerirler. Haklara ve değerlere dayanan bu prensipler tüm kuralların üstündedir. Bu nedenle çatışma durumlarında prensipler somut kurallar ve kültürel alışkanlıkların önüne geçebilir (Çiftçi, 2003). Bu nedenle kuralsızlık davranışı gösteren öğrencilerin çevreye duyarlı olma prensibi geliştirdikleri söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre hemşirelik bölümü öğrencileri kendilerini güçsüz hissettikçe çevreye duyarlılıkları artmaktadır. Güçsüzlük gösteren öğrencilerin beklentilerinin düşük olması çevre duyarlılıklarını da artırmıştır. Kendine inançları düşük olan güçsüzlük davranışı gösteren öğrencilerin bu eksikliklerini çevreden tamamlamaya çalıştıkları düşünülmektedir. Bu bulgular incelendiğinde öğrencilerin kuralsızlık davranışı artarken çevre tutumları da aynı yönde artmaktadır. Öğrencilerin kuralsızlık davranışı geliştirmesi ile ortaya çıkan otoriteyi red etme davranışı, sisteme karşı tutum sergilemesi öğrencinin çevreye karşı duyarlılığını geliştirmiştir. Öğrencilerin kuralsızlık davranışı göstermesi çevreye karşı tutumlarını olumlu halde geliştirmiştir.

Güçsüzlük alt boyutu, doğa ile ilgili boş zaman aktiviteleri ve Geri Dönüşüm Çabaları ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü önemli ilişki bulunmuştur (Tablo 6).

Varoluşsal kaygı insan varlığı ile ilişkilidir ve bir şeylerden korkmakla ilgili olan korkudan ayırılır. Bu kaygıdan kaçabiliriz veya onun mesajını ve önemini anlamaya çalışabiliriz. Kaygının olumlu yönünü anlamak birey için kendini “Varlık-olma-potansiyeli olan en ileri noktaya doğru hareketinde gösterir, bu da kişinin kendini seçmesi ve kendine tutunması için özgürlüğü olan özgür varlıktır” (Deurzen, 2005). Varlığın kendisi karşısındaki sahiciliği, onun aynı zamanda güçsüzlüğünü de işaret eder (Öcal, 2010). Varoluşsal kaygıya sahip insanlar güçsüzlük davranışı gösterdikleri gibi toplumdan uzaklaşarak kendini bulma çabasına girmektedirler. Güçsüzlük davranışı gösteren bireylerin doğada kendine yer edinme çabasıyla boş zamanlarını da doğada geçirmeye çalışmaktadırlar. Aynı zamanda yaşadıkları bu doğa ortamının devamlılığını sağlama gerekliliğini ve ihtiyacını duymaktadırlar. Geri dönüşüm çabaları ile çevreye duyarlı hale gelerek doğanın parçası olmayı hedeflerler.

Soyutlanmışlık ile Çevre Eylemciliği alt boyutu arasında önemli ($p<0.05$) ve negatif yönlü korelasyon bulunmuştur (Tablo 6).

Şayet fiziksel dünya vücudumuzun nesnelere olan ilişkilerini yansıtıyorsa, sosyal dünya da diğer insanlarla aramızdaki duygusal ilişkileri yansıtır. Her zaman bir

birliktelik dünyası (ile-dünyası, Alıncası Mitwelt) içerisinde diğer insanlarla birlikte fırlatılırız ve fiziksel düzeyde üstlendiğimiz eylemlerin çoğu başkalarıyla etkileşime girmemize neden olur (Deurzen, 2005). Yapılan eylemlerin başkalarıyla etkileşime girme gerekliliği, soyutlanmanın aksine sosyalleşmeyi gerektirir. Bu bulgular gösteriyor ki yabancılaşma alt boyutu olan soyutlanmışlık artarken Çevre Eylemciliği alt boyutu bu davranışa kıyasla negatif yönlü olarak değişmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelik Bölümü öğrencilerinde çevre davranış tutumunun yabancılaşma üzerine etkisini incelemek üzere 403 öğrenci üzerinde yapılan araştırmadan elde edilen sonuç ve öneriler aşağıda verilmiştir.

- Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre hemşirelik bölümü öğrencileri çevre sorunlarına karşı olumlu tutum sergilediği belirlenmiştir.
- Düz Liseden gelen öğrencilerin Sorumlu Vatandaş oldukları belirlenmiştir.
- Cinsiyet gözetmek sizin, 1. Sınıftan itibaren çevre tutum davranışlarının arttığı,
- Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri davranışının geline yer ile ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Alınan bu sonuca göre okula gelmeden önce kırsal alanda yaşayan öğrencilerin kendi ekonomik yararına olan kaynakları koruma aktivitelerine daha dikkat ettiği belirlenmiştir.
- Gelir seviyesinin düşmesi çevresel alt boyutu olan Kişinin Ekonomik Yararına Olan Aktiviteleri artırmakta olduğu belirlenmiştir.
- Kadın öğrencilerin çevre davranışına daha duyarlı olduğu belirlenmiştir.
- Bölümü isteyerek tercih eden öğrencilerin çevre davranış tutumlarının, bölümü istemeden gelen öğrencilerden daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- Bölümü isteyerek gelen öğrencilerin çevrelerine karşı daha duyarlı oldukları belirlenmiştir.
- Yabancılaşma düzeyleri sınıflara göre incelendiğinde, okula geldikleri yıldan itibaren kademeli olarak yabancılaşma düzeyinin düştüğü belirlenmiştir.
- Yabancılaşma düzeyinin ortalamasının üzerinde olması okul öncesi dönemden kaynaklanmakta olup, okulda geçirilen süre zarfında giderek azaldığı belirlenmiştir.
- Cinsiyet ile yabancılaşma arasındaki ilişki incelendiğinde kadınların daha fazla yabancılaşma gösterdiği belirlenmiştir.
- Düşük yaştaki öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Okunan sınıfın etkisi yaşın etkisi gibi okulun ilk yılında yabancılaşma düzeyi en yüksek değerde, diğer sınıflarda ise yıllara bağlı olarak azaldığı belirlenmiştir.

- Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri arttıkça yabancılaşma düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.
- Güçsüzlüğün artması ile çevresel tutumunda arttığı belirlenmiştir.
- Öğrencilerin kuralsızlık davranışı göstermesi ile çevre tutumları arasında pozitif yönlü önemli ilişki bulunmuştur.
- Soyutlanmışlık alt davranışı ile Çevre Eylemciliği ve Kişinin Ekonomik Yararına Olan Kaynak Koruma Aktiviteleri arasında önemli ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Soyutlanmış davranışı ile Çevre Eylemciliği davranışı arasında negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir.
- Kişi soyutlandıkça Çevre Eylemciliğine karşı tutumu azalırken soyutlanmışlık ile birlikte ekonomik yararına olan kaynak koruma aktivitelerinin geliştiği belirlenmiştir.
- Öğrenciler soyutlanma davranışı gösterirken, çevre eylemciliklerinde azalma göstermektedir.
- Güçsüzlük ile Kişinin ekonomik yararına olan kaynak koruma aktiviteleri, Çevreye duyarlı tüketici, Doğa ile ilgili boş zaman aktiviteleri ve Geri dönüşüm çabaları arasında pozitif korelasyon bulunmuştur.
- Kuralsızlık ile Kişinin ekonomik yararına olan kaynak koruma aktiviteleri ve Çevreye duyarlı tüketici arasında pozitif korelasyon bulunmuştur.
- Soyutlanmış ile Kişinin ekonomik yararına olan kaynak koruma aktiviteleri arasında pozitif yönlü, Çevre eylemciliği ile negatif yönlü korelasyon bulunmuştur.
- Anlamsızlık ile Kişinin ekonomik yararına olan kaynak koruma aktiviteleri arasında pozitif yönlü korelasyon bulunmuştur.
- Üniversiteler öncelikli olarak bünyelerinde çevre ile ilgili kulüp, dernek gibi oluşumların sağlanması için öğrencileri teşvik etmeli ve onlara yardımcı olmalıdır.
- Üniversiteye yerleştirilen öğrencilerin ilk dönemlerinden başlayarak çevre ile ilgili birimlere üye olmaları sağlanmalıdır.
- Üniversiteler çevre ve çevre sorunlarına ilgi uyandırabilmek için kongre, sempozyum, forum gibi etkinlikler düzenlemeli ve sıklıklarını arttırmalıdır.

- Çevresel düşüncelerini çevresel davranışlara dönüştüremediği, bu dönüşümün sağlanabilmesi için: Üniversiteler, biyoloji eğitimi programında yer alan çevre ile ilgili derslerin teorik olarak işlenmesinin yanında uygulamalı olarak da işleme yoluna gidebilmelidir.
- Çevre ilgili diğer birimlerin sahada uygulamaların yapılması konusunda öğrencilere imkânlar sunmalı ve bu imkânların öğrencilere ulaşmasını sağlamalıdır.
- Farklı birçok faktörün etkileyebileceği çevresel risk algısının gelişmesi ve ileride toplumda önemli bir danışma ve bilgi kaynağı olacak hemşirelerin eğitiminde çevresel risklere ve olası sonuçlarına yönelik programların artırılması yararlı olacaktır.
- Toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesinde önemli rolleri olan hemşire adaylarının, küresel ve çevre sorunları ve çevrenin sağlık üzerine etkileri ile korunma yolları yönünden bilinçli ve yeterli olarak mezun olmaları sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin çevre sorunlarında pozitif tutuma sahip olmalarına karşın tutum değerleri çevre alt boyutlarının sınıf seviyesine göre farklılaşmasının (3. Sınıfların diğer gruplardan farklı olması), öğrencilerin çevresel tutumlarını artırma yönündeki etkinliklerinin yer aldığı eğitim-öğretim ortamları düzenlenmesi önerilmektedir.
- Okula yeni gelen öğrencilerin üniversiteye entegrasyonu sağlamak üzere etkinlik ve eğitimler düzenlenmesi önerilmektedir.
- Öğrencilerin okulunu etkilemeyecek biçimde yarı zamanlı işlerde çalışmaya teşvik edilmesi önerilmektedir.
- Öğrencilerin etkinliklerinde ve eylemlerinde kuralların ve ilkelerin tutarlı bir şekilde uygulanması, kendi insiyatiflerinin artması, eylemlerini daha anlamlı kılacak yaklaşımların sergilenmesi, kendilerini olumlu ifade edebilecekleri ortamlara sahip olması yabancılaşma düzeylerini düşürücü etkide bulunabilir.
- Daha fazla çalışma yapılması, hemşirelik bölümü öğrencilerin farklı okullarda yapılacak anketlerle bu sonuçların yapılan atıflar ile güçlendirilmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

- Agarwal S. Influence of formalization on role stress, organizational commitment, and work alienation of salespersons: a cross-national comparative study. *Journal of International Business Studies*, 1993; 24 (4): 715-739.
- Algül E. Çevre sorununda çağdaş yaklaşım ve stratejiler-1 çevre sorununda türkiye için çevre politikaları. <http://evrenselgercekler.blogcu.com/cevre-sorununda-cagdasyaklasim-ve-stratejiler-1/1980208>, 2004. Erişim tarihi: 08.03.2010.
- Altın M. Biyoloji öğretmeni adaylarında çevre eğitimi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi, 2001; 2-7
- Altın M, Bacanlı H, Yıldız K. Biyoloji öğretmeni adaylarının çevreye yönelik tutumları. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara, Özet Kitabı 2002; 12: 1-4.
- Atasoy E, Ertürk H. İlköğretim Öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir alan araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* 2008; 1(10): 105-122.
- Ataş Ö, Ayık A. Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 2013; 8(8): 103-122.
- Ataş Ö. Öğretmen adaylarının okula yabancılaşma düzeyleri ve kurumsal itibar algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Yüksek Lisans Tezi, 2012; 33-35.
- Aydın F, Kaya H. Sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi* 2010; 24: 229-257.
- Banai M, William D, Reisel M. Probst a managerial and personal control model: predictions of work alienation and organizational commitment in Hungary. *Journal of International Management* 2004; 10(3): 375-392.
- Banai M, William D, Reisel M. The influence of supportive leadership and job characteristics on work alienation: A six-country investigation. *Journal of World Business* 2007; 42(4): 463-476.
- Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* 1977; 84(2): 191-215.
- Bandura A. Self-efficacy, in v. s. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior*. New York: Academic Press 1994; 4: 71-81.
- Bayhan V. Üniversite gençliğinde anomi ve yabancılaşma. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, Doktora Tezi, 1995; 25-33.

- Benzer E. Proje tabanlı öğrenme yaklaşımıyla hazırlanan çevre eğitimi dersinin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığına etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi, 2010; 5-7.
- Birol L. Hemşirelik Süreci. 5. Baskı, İzmir, Bozyaka Matbaacılık. 2002; 10-83.
- Brown MR, Higgins K, Paulsen K. Adolescent alienation: What is it and what can educators do about it? *Intervention in School and Clinic* 2003; 39(1): 3-9.
- Cheung CK. Adaptation to work restructuring among working people in Hong Kong. *The Journal of Socio-Economics* 2005; 34 (3): 361–376.
- Chitty KK. Professional nursing concepts and challenges. Second edition. WB Saunders Company. 1997; 197-201.
- Coşkun Y, Altay CA. Lise öğrencilerinde yabancılaşma ve benlik algısı ilişkisi. M.Ü. Atatürk eğitim fakültesi eğitim bilimleri dergisi 2009; 29: 41-56.
- Coşkun Y, Altay CA. Lise öğrencilerinde yabancılaşma ve benlik algısı ilişkisi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 2009; 29: 41-56.
- Coşturoğlu M. Sosyal şizofreni ve yaratıcı düşünce üzerindeki baskısı. 1. Baskı, Ankara, Gül Dikeni Yayınları. 1999.
- Çabuk B, Karacaoğlu C. Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2003; 36(1-2): 189-198.
- Çağlar Ç. Öğrenci yabancılaşma ölçeği'nin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim* 2012; 37(166): 195-205.
- Çelik F. Ortaöğretim öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana Yüksek Lisans Tezi, 2005; 27-32.
- Çiftçi N, Kohlberg'in bilimsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*,1(1), 2003;43-77.
- Çetin G. Hastanelerde çalışan hemşirelerin olumlu iş ortamına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008; 38-42.
- Deurzen E, Arnold C. İnsan meselelerine varoluşçu bakışlar. Aletheia Kitap, İstanbul, 2017 (çeviri).
- Duygulu S, Korkmaz F. Hemşirelerin örgüte bağlılığı iş doyumları ve işten ayrılma nedenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2008;12:2.

- Ek NH, Kılıç N, Ögdüm P, Düzgün G, Şeker S. Adnan menderes üniversitesinin farklı akademik alanlarında öğrenim gören ilk ve son sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları ve duyarlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2009; 17(1): 125–136.
- Elias S, Loomis R. Utilizing need for cognition and perceived self efficacy to predict academic performance. *Journal of Applied Social Psychology* 2002; 32(8):1687- 1702.
- Emir S. Ortaöğretim öğretmenlerinin yabancılaşma düzeyleri (Aydın İli Örneği). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, Yüksek Lisans Tezi, 2012; 38-42.
- Erjem Y. Eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2005; 3(4).
- Erol GH. Sınıf Öğretmenliği İkinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları. Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli, Yüksek Lisans Tezi, 2005; 32-43.
- Erol GH, Gezer K. Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarına çevreye ve çevre sorunlarına yönelik tutumları, *International Journal of Environmental and Science Education* 2006; 1(1): 65 –77.
- Erten S. Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır? *Çevre ve İnsan Dergisi* 2004; 65(66).
- Erten S. Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2005; 28: 91-100.
- Eryılmaz A, Burgaz B. Özel ve resmi lise öğretmenlerinin örgütsel yabancılaşma düzeyleri. *Eğitim ve Bilim* 2011; 36(161): 271-286.
- Finn JD, Voelkl KE. School characteristic related to school engagement. *Journal of Negro Education* 1993; 249-268.
- George JB. *Nursing theories the base for professional nursing practice*. Third Edition, Appleton ve Lange 1990; 17: 32-33.
- Gierveld DJ. Developing and testing a model of loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology* 1987; 53(1): 119-128.
- Goldman D, Yavetz B, Pe'er S. Environmental literacy in teacher training in Israel: environmental behavior of new students. *Journal of Environmental Education* 2006; 38(1): 3–22.
- Gök A. Hemşirelerin mesleklerini bırakma nedenlerinin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Yüksek Lisans Tezi, 2008; 25-42.

- Gökçe N, Kaya E, Aktay S, Özden M. İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. İlköğretim Online 2007; 6(3): 452-468.
- Gökçe N. Çevre eğitiminde gazetelerden yararlanma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 2009; 2(6): 251-265.
- Güler Ç, Vaizoğlu SA. Çevre Sağlığı. Güler Ç, Akın L. Editör, Halk Sağlığı Temel Bilgiler. II. Cilt, İstanbul, Hacettepe Üniversitesi Yayınları 2012; 73.
- Gürbüz H, Kışoğlu M, Erkol M. Biyoloji öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumlarının informal ve formal eğitim ortamları açısından değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi 2007; 2(3): 74-84.
- Hirschfeld RR. Achievement orientation and psychological involvement in job tasks: The interactive effects of work alienation and intrinsic job satisfaction, Journal of Applied Social Psychology 2002; 32(8): 1663-1681.
- House JD. The relationship between academic self-concept, achievement-related expectancies, and college attrition. Journal of College Student Development 1992; 33.
- Izgar G. İlköğretim okulu 8. Sınıf öğrencilerine uygulanan değerler eğitimi programının demokratik tutum ve davranışlarına etkisi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, Doktora Tezi, 2013; 25-40.
- İnanç N. Hemşirelik Esasları. 1. Basım, Ankara, GATA Basımevi 1994; 26-27.
- İncekara S, Tuna F. Ortaöğretim öğrencilerinin çevresel konularla ilgili bilgi düzeylerinin ölçülmesi: Çankırı ili örneği. Marmara Coğrafya Dergisi 2010; 22: 168-82.
- Joët G, Usher EL, Bressoux P. Sources of self-efficacy: An investigation of elementary school students in France. Journal of Educational Psychology 2011; 103(3): 649.
- Kahyaoğlu M, Daban Ş, Yangın S. İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 2008; 11: 42-52.
- Kanungo RN. Alienation and empowerment: some ethical imperatives in business. Journal of Business Ethics 1992; 11: 413-422.
- Karahan D, Ünsar AS. Yabancılaşmanın işten ayrılma eğilimine etkisinin belirlemeye yönelik bir alan araştırması. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ve Elektronik Araştırmalar Dergisi 2011; 1: 361-367.
- Katıtaş S. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okula yabancılaşma ve okulu bırakma eğilimi (Şanlıurfa ili örneği). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa, Yüksek Lisans Tezi, 2012; 27-42.

- Kaya E, Akıllı M, Sezek F. Lise öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının cinsiyet açısından incelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2009; 9(18): 43-54.
- Kılıç H. Sosyo-ekonomik değişkenler açısından eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, Yüksek Lisans Tezi, 2009; 22-28.
- Kılıç S. Yabancılaşma-insana karşı toplumsal süreç. 1. Baskı, İstanbul, Şafak Yayınevi. 1999.
- Kışoğlu M. Öğrenci merkezli öğretimin öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı düzeyine etkisinin araştırılması. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, Doktora Tezi, 2009; 34-39.
- Mahmud Z. A Study of Florida Correctional Officers and Correctional Officer Sergeants, The Florida State University, College Of Education, USA, Doktora Tezi, 1993; 3-17.
- Marx K. 1844 El Yazmaları (çev. Kenan Somer), 1. Baskı, İstanbul, Sol Yayınları 1993.
- Mau RY. The validity and devolution of a concept: Student alienation. Journal of Adolescence 1992; 27: 721-741.
- Mraovic M. Labour process theory and critical accounting: Conceptualising managerial control, Corporate Ownership Control 2005; 2(2): 49-60.
- Oerlemans K, Jenkins H. There are aliens in our school. Curtin university of technology, Perth Issues In Educational Research Issues In Educational research 1998; 8(2): 117-129.
- Oğuz D, Çakıcı I, Kavas S. Yükseköğretimde öğrencilerin çevre bilinci, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 2011; 12: 34-39.
- Oruamabo RS. The effects of environmental assaults on human psychology (2). Nigerian Journal of Physiological Sciences 2005; 20(2): 11-18.
- Oruç D. Kocaeli'deki kamu hastanelerinde çalışan hemşirelerde yabancılaşmayı etkileyen faktörler. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli, Yüksek Lisans Tezi, 2004; 28-42.
- Öcal O. Varoluşsal sorunlar, birey ve yeni hayat. Kırıkkale üniversitesi fen edebiyat fakültesi, TÜBAR, 2010; 28.
- Özbek M. Örgüt içerisindeki güven ve işe yabancılaşma ilişkisinde örgüte uyum sağlamanın aracı rolü. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2011; 16: 231-248.

- Özdemir O, Yıldız A, Ocaktan E, Sarışen Ö. Tıp fakültesi öğrencilerinin çevre sorunları konusundaki farkındalık ve duyarlılıkları, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 2004; 57(3): 117-127.
- Özmen D, Çetinkaya AÇ, Nehir S. Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. Tsk Koruyucu Hekimlik Bülteni 2005; 4(6): 330-344.
- Pajares, F. Current directions in self-efficacy research. In m. Maehr, p.r. Pintrich (eds.) 1997; 1: 49
- Polat M, Dilekmen M, Yasul F. Öğretmen adaylarında okula yabancılaşma ve akademik öz-yeterlik: Bir chaid analizi incelemesi. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi 2015; 2(4): 214-232.
- Pugh K J, Zhao Y. Stories of teacher alienation: a look at the unintended consequences of efforts to empower teachers. Teaching and Teacher Education 2003; 19: 187-201.
- Rafalides M, Wayne K. Student sense of alienation and pupil control orientation of high schools. The High School Journal 1971; 55: 101-111.
- Sabuncu N, Babadağ K, Taşocak G, Atabek T. Hemşirelik Esasları. Açıköğretim Fakültesi Yayınları 1993; 225: 4-5.
- Sadık F, Sarı M. Student teachers' attitudes towards environmental problems and their level of environmental knowledge. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2010; 3(39): 129-141.
- Seeman M. Alienation motifs in contemporary theorizing: The hidden continuity of the classic themes. Social Psychology Quarterly 1983; 46(3): 171-184.
- Solberg VS, O'Brien K, Villareal P, Kennel R, Davis B. Self-efficacy and hispanic college students: Validation of the college self-efficacy instrument. Hispanic Journal of Behavioral Sciences 1993; 15(1): 80-95.
- Sürer P. Hastanelerde çalışan hemşirelerde iş gücü devir hızı ve ayrılma nedenlerinin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Yüksek Lisans Tezi, 2009; 38-46.
- Şenyurt A, Temel AB, Özkahraman Ş. Üniversite öğrencilerinin çevresel konulara duyarlılıklarının incelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2011; 2(1): 8-15.
- Tezcan M. Eğitim Sosyolojisi. 1. Baskı, Ankara, Bilim Yayınları. 1998; 245-255.
- Timur S, Yılmaz M. Çevre davranış ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması. GEFAD/GUJGEF 2013; 33(2): 317-333.
- Usta D. İş memnuniyetini etkileyen faktörler. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova, Yüksek Lisans Tezi, 2009; 16-24.

- Uzun YÖ. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerine etki eden sosyo-demografik değişkenlerin belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana, Yüksek Lisans Tezi, 2006; 7-24.
- Uzun N, Sağlam N. Orta öğretim öğrencileri için çevresel tutum ölçeği geliştirme ve geçerliliği. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2007; 30: 240- 250.
- Ünsal A. Hemşireliğin dört temel kavramı: İnsan, çevre, sağlık ve hastalık, hemşirelik. Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2017; 1(1): 11-25.
- Velioğlu P. Hemşirelikte kavram ve kuramlar. 1. Baskı, İstanbul, Alaş Ofset 1999; 54-75: 93-116.
- Watson K, Halse CM. Environmental attitudes of pre-service teachers: a conceptual and methodological dilemma in cross-cultural data collection. Asia Pasific Education Review 2005; 6 (1): 59-71.
- Witte HE. Das hamburger hochschul modern is ierungsgesetz: Eine Wissen Schaftlich Psychologische Betrachtung 2002.
- Wood R, Locke E. The relationship of self-efficacy and grade goals to academic performance. Educational and Psychological Measurements 1987; 47: 1013-1024.
- Worsley D. Sedimentological observations on the grey hoek formation of andrée land, spitsbergen. Norsk Polarinstutt Årbok 1972; 1970: 102-111.
- Yalmanç GS, Gözüm AC. Kafkas üniversitesi öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi, International Online Journal Of Educational Sciences 2011; 3(3): 1109-1132.
- Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi. 15.Baskı, İstanbul, Remzi Kitapevi 1998:155.
- Yalvaç HG. İşbirlikli öğrenme yaklaşımının öğretmen adaylarının çevreye ilişkin zihinsel yapılarına etkisi. İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, 2008; 5-23.
- Yılmaz M, Gürçay D, Ekici G. Akademik özyeterlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi 2007; 33: 253-259.
- Yurt E. The predictive power of self-efficacy sources for mathematics achievement. Eğitim ve Bilim 2014; 39(176): 159-169.
- Yücel SA, Morgil I. Yükseköğretimde çevre olgusunun araştırılması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1998; 14: 84-94.
- Zimmerman BJ. Self-efficacy and educational development. In A. Bandura (Ed.), Selfefficacy in changing societies 1995; 202-231.

EKLER

EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın katılımcı;

Anketlerden el edilecek bilgiler yalnızca araştırmada kullanılmak amacıyla toplanmaktadır. Bilgileriniz bu amaç dışında hiçbir şekilde paylaşılmayacaktır. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve samimiyetle cevaplayınız. Teşekkür ederim.

Dr. Öğretim Üyesi Serap GÜLEÇ

Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Ayşenur BOLAT

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Hemşirelik Anabilim Dalı Yük. Lis. Öğrencisi

1.Yaşınız:.....

2.Cinsiyetiniz: a. Kız () b. Erkek ()

3.Medeni durumunuz?

a. Evli() b. Bekar()

4.Sınıfınız:

a. 1.Sınıf () b. 2.Sınıf () c. 3.Sınıf () d. 4.Sınıf ()

5. Bölümünüze isteyerek mi geldiniz? a.() Evet b.() Hayır

6. Kaçınıcı tercihinizle geldiniz?.....

7. Mezun olduğunuz lise

a.()Fen Lisesi c.()Düz Lise

b.()Anadolu Lisesi d.()Sağlık Meslek Lisesi

e.()Diğer.....

8.Yaşadığınız yer:

a. İl () b. İlçe () c. Köy () d. Diğer (Lütfen belirtiniz).....

9. Şu anda yaşadığınız yer ile ilgili olarak aşağıda size uygun seçeneği işaretleyiniz:

a. () Yurttan yaşıyorum e. () Akrabalarımın yanında yaşıyorum

b. () Evde anne/babamla yaşıyorum f. () Eşimle yaşıyorum

c. () Evde yalnız yaşıyorum g. () Diğer (açıklayınız).....

d. () Evde arkadaşlarımla yaşıyorum...

10. Aşağıdakilerden hangisi sizin aile yapınızı en iyi tanımlamaktadır?

- a. () Çekirdek aile (anne-baba,çocuklar).
b. () Geniş aile (anne-baba, çocuklar, aile büyükleri, akrabalar)
c. () Parçalanmış aile (anne –baba ayrı/boşanmış)
d. () Diğer (açıklayınız).....

11. Sizin aylık ekonomik geliriniz nerelerden geliyor?

- a.()Burs b. ()Kredi c.()Ailem d.()Çalışıyorum (Nerede açıklayınız.....)

12. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a. () İyi b. () Orta c. () Kötü

13. Sürdürdüğünüz sosyal aktiviteleriniz var mı?

- ()Evet Neler?.....
()Hayır

14. Anneniz Sağ mı?

- a.()Evet b.()Hayır

15. Annenizin eğitim durumu?

- a.()Üniversite b.()Lise c.()Ortaokul
d.()İlkokul e.()Okur Yazar f.()Okur Yazar Değil

16. Babanız Sağ mı?

- a.()Evet b.()Hayır

17.Babanın eğitim durumu?

- a.()Üniversite b.()Lise c.()Ortaokul
d.()İlkokul e.()Okur Yazar f.()Okur Yazar Değil

EK-2 ÇEVRE DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ						
		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
1	Çevresel sorunları yetkililere bildiririm.					
2	Gazete ve plastik şişe gibi atıkları geri dönüşüm toplama noktalarına götürürüm.					
3	Medyaya çevresel sorunlar hakkında mektuplar gönderirim.					
4	Depozitosu olan meşrubat şişelerini geri veririm.					
5	Kullanılmış kâğıtları müsvedde kâğıdı olarak yeniden kullanırım.					
6	Daha önceden alışveriş poşeti olarak kullanılan naylon poşetleri tekrar kullanırım.					
7	“Çevre dostu” ürünleri satın alırım (ozon dostu spreyler, geri dönüşüm paketi olan ürünler ve ekonomik boy ürünler).					
8	Halka açık yerlerin korunması ve temizlenmesi için kampanyalara katılırım.					
9	Kullanılmayan elektrikli cihazları ve ışıkları kapatarak enerji tasarrufu sağlarım.					
10	Evde su tasarrufu yaparım (dişlerimi fırçalarken veya bulaşıkları yıkarken musluğu kapatırım vb.).					
11	Halka açık alanlara çöp atan veya çevreye zarar veren insanları uyarırım.					
12	İnsanların, halka açık yerlere attıkları çöpleri toplayıp çöp kutusuna atarım.					
13	Kullanılmış pilleri çöp kutusu yerine piller için uygun toplama kutularına koyarım.					
14	Odadan çıkarken klima vb. cihazları açık bırakırım.					
15	Dışarıdayken kuş seslerini, hayvanları ve çiçekleri fark ederim.					
16	Çevre kirliliğini önlemek için düzenlenen kampanyalarda görev alırım.					
17	Bir çevre organizasyonunda aktif olarak görev alırım.					
18	Günlük gazete veya dergilerdeki çevre konularıyla ilgili makaleleri okurum.					
19	Çevre ve doğa ile ilgili televizyon programlarını izlerim.					
20	Doğa yürüyüşü ve geziler yaparım.					

Ek-3 ÖĞRENCİ YABANCILAŞMA ÖLÇEĞİ

<i>Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyarak katılma derecenizi, her bir ifadenin karşısında yer alan derecelendirme seçeneklerinden uygun olanını (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.</i>	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Bu okulda kime güveneceğimi bilemiyorum.	①	②	③	④	⑤
2. Bu okuldan edindiğim bilgilerin beni geliştirdiğine inanıyorum.*	①	②	③	④	⑤
3. Dersten kalmayacağımı bilsem bu dersler için çaba harcamazdım.	①	②	③	④	⑤
4. Okulu bitirmek adına doğru bulmasam da birçok şeyi yapmak zorunda olduğumu hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
5. Okulda kendimi çok yalnız hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
6. Okuldan öğrendiklerim sayesinde daha etkili kararlar alabiliyorum.*	①	②	③	④	⑤
7. Okuldaki arkadaşların sadece kendilerini düşünen bencil kişiler olduklarını düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
8. Bu okulda bulunduğum için kendimi şanslı görüyorum.*	①	②	③	④	⑤
9. Okulda geçirdiğim zamanlar arttıkça kendime olan güvenim de artıyor.*	①	②	③	④	⑤
10. Derslere devam etme zorunluluğunu anlamsız buluyorum.	①	②	③	④	⑤
11. Okul arkadaşlarıma güvenirim.*	①	②	③	④	⑤
12. Bu günlerde okulda, beni anlayabilen, sorunları paylaşabileceğim arkadaş bulamıyorum.	①	②	③	④	⑤
13. Okulda uygulanan disipline ilişkin düzenlemelerin çok katı olduğunu düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
14. Okula isteyerek değil koşullar bunu gerektirdiği için devam ediyorum.	①	②	③	④	⑤
15. Okuldaki birçok uygulama saçma ve anlamsız gelse de mezun olmak için katlanmak zorundayım.	①	②	③	④	⑤
16. Okulda öğrenilen bilgilerin yaşamı anlama ve yorumlamaya önemli katkısı olduğunu düşünüyorum.*	①	②	③	④	⑤
17. Okulun özgürlüklerimi kısıtladığını düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
18. Derslerde kendimi oyalayacak bir şeyler bulamazsam sıkıntıdan pathiyorum.	①	②	③	④	⑤
19. Okuldaki kuralları anlamsız buluyorum.	①	②	③	④	⑤
20. Bu okulda başarı elde etmenin önemli olduğunu düşünüyorum.*	①	②	③	④	⑤

* İşaretili maddeler tersten puanlanacaktır.

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
19.06.2017	6	2017/ 152

KARAR NO:
2017 – 152

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Ayşenur BOLAT'ın "Hemşirelik Öğrencilerinde Çevre Davranış Tutumu ile Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" konulu yüksek lisans tezine ilişkin anket çalışması okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Ayşenur BOLAT'ın "Hemşirelik Öğrencilerinde Çevre Davranış Tutumu ile Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" konulu yüksek lisans tezine ilişkin anket çalışmasının kabulüne oybirliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ayşenur BOLAT

Doğum Yeri: Samsun

Doğum Tarihi: 1991

Medeni Hali: Bekar

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl): Ondokuz Mayıs Üniversitesi 2019

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl: TC. Sağlık Bakanlığı Bafra Devlet Hastanesi,
3 yıl

E-posta: aysenr.blt@gmail.com